

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan merkitys -tukijoiden ja tuettavien kokemuksia tukisuh- teista

Ruokonen Mirka

2013 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan merkitys -tukijoiden ja tuettavien kokemuksia tukisuhteista

Mirka Ruokonen
Sosiaalialan ko.
Opinnäytetyö
Kevät 2013

Mirka Ruokonen

Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan merkitys - tukijoiden ja tuettavien kokemuksia tukisuhteista

Vuosi 2013

Sivumäärä 60+3

Opinnäytetyö käsittelee lastensuojelun avohuollon tukitoimin tuettuja tukisuhteita, joissa on sekä tukija että tuettava. Tukijoina toimivat vapaaehtoiset maallikkoauttajat, tukihenkilö tai tukiperhe. Tuettava on lastensuojelun avohuollon asiakas. Teoriaosuudessa onkin käsitelty lastensuojelua, lastensuojelun avohuoltoa, tukihenkilö- ja tukiperhetoimintaa eri näkökulmista sekä jonkin verran myös vapaaehtoistoimintaa. Tutkielman tarkoituksena on kuvata tukisuhteen osapuolten kokemuksia tukisuhteista; selvittää tukihenkilö- ja tukiperhetoimintaa mahdollisimman aidosti, sellaisena kuin se kokijoiden kuvaamana on. Työn tavoitteena on tunnistaa niitä merkityksiä, joita tukisuhteen osapuolet antavat toiminnalle. Näitä merkityksiä on pyritty tarkastelemaan myös tutkimalla heidän motivaatiotaan, tukisuhteen edellytyksiä sekä haastateltavien kokemuksia tukisuhteista.

Tutkielma toteutettiin laadullisin tutkimusmenetelmin. Opinnäytetyö tehtiin Vantaan kaupungille yhteistyössä Vantaan kaupungin tukihenkilö- ja tukiperhekoordinaattorin kanssa. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua ja analyysimenetelmänä teemoittelua. Yhdessä haastattelussa käytettiin teemahaastattelun sijaan eläytymismenetelmää leikin avulla, mutta pohjana toimi kuitenkin teemahaastattelun runko. Haastateltavia oli yhteensä seitsemän, joista kolme oli tukijoita ja neljä tuettavia. Haastatteluita oli yhteensä viisi, joista kaksi oli parihaastatteluita ja kolme yksilö haastatteluita.

Merkitykset nousivat esiin kaikissa teemoissa, joihin aineistoa on jaoteltu. Vaikka haastateltava saattoi puhua motivaatiosta, niin samassa lauseessa tai samassa sanassa saattoi tiivistyä myös asian merkitys. Tutkimusongelmat onkin valittu sen mukaan, että ne kertoisivat merkityksistä eri näkökulmista, mutta myös niistä tekijöistä, jotka tekevät asiasta merkityksellisen. Myös haastateltavat valittiin sen mukaan, että he tarkastelisivat asioita eri näkökulmista.

Tutkielman aineiston mukaan tukisuhteet ovat yksilöllisiä ja muotoutuvat yksilöllisten tavoitteiden mukaan omanlaisikseen ihmissuhteiksi. Kaikki haastateltavat ovat viihtyneet omissa tukisuhteissaan ja, tukisuhteesta saatu apu ja tuki tuettaville nousivat useissa kohdin hyvin merkitykselliseksi heidän elämässään. Erityisesti annetun ja saadun ajan merkitys korostui monissa haastatteluissa. Tukijat kuvailivat sitä hyötyä, jota uskoo tukisuhteesta olevan tuettavalleen tai tuettavilleen ja, tuettavat kuvailivat saamaansa tukea. Myös erilaisen tekemisen merkitys nousi yllättävän suureen rooliin. Tukijat kuvasivat järjestävänsä erilaista virikkeellistä toimintaa ja tuettavat kuvasivat niitä kokemuksia, joita olivat erilaisesta toiminnasta saaneet. Monenlainen toiminta ja kokemukset laajentavat tuettavan kokemusmaailmaa. Hyöty suhteesta ei ollut lopulta ainoastaan tuettavalle vaan jollain tavalla koko hänen perheelleen.

Asiasanat: Lastensuojelu, lastensuojelun avohuolto, lastensuojelun avohuollon tukitoimet, tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta, vapaaehtoistoiminta ja tukisuhteet.

Mirka Ruokonen

The significance of support person and support family - supporters' and customers' experiences of support relations

Year	2013	Pages	60+3
------	------	-------	------

The purpose of this thesis was to study support relations which are supported by child protection open care services. There are a supporter and a customer in the relations. Supporters are voluntary, normal persons who want to be support persons or want to start to be a support family. The other participants in relation are customers of child protection open care. In the theory part I am elaborating child protection, open care, support person and support family activity from different perspectives and some views on voluntary work. The purpose of the thesis is to describe the experiences of support relations; describe support person and support family activity truthfully, how participants see it. The aim of this thesis is to clarify significations that are given by the participants in support relations. I aim to clarify these significations by asking about the interviewees' motivation, requirements of the relations and the interviewees' experiences of the relationships.

The method of this thesis was qualitative. The study was made for the city of Vantaa in cooperation with the coordinator of support person and support family activities. Material was gathered by using theme interviews and it was analyzed by themes. Instead of theme interviews one of the interviews was carried out using of method of empathizing through play. The interview framework was used as a basis for the play. There were seven interviewees. Three of them were supporters and four of them were customers. There were five interviews of which two were interviews with couples and three were single interviews.

Significations had a major role in the all themes into which the material was divided. Although the interviewee was talking about motivation there can also be some speaking of significations in the same words or sentences. It is important that the research problems are such that the research questions clarify significations by other views. The interviewees were also chosen so that they would regard the themes from different viewpoints.

According to the results, support relationships are always individual and take their shapes with individual targets. All of the interviewees are thriving in their support relations. Support and help by the support relations was brought out in many situations and they were also significant factors in the interviewees' lives. Especially the significance of the time given and received was highlighted in many interviews. Supporters described the support they gave the relations and customers told about the help that they received from their supporters. Also different acts that can be done were discussed and it had a surprisingly big role in the narrations. The supporters told about different acts that they had arranged and customers spoke about the experiences that they have from the activities. Various activities and experiences widens the customers' worldview. The advantage from the support relationships was not only for the child customer but also the child's whole family.

Keywords: Child protection, child protection open care services, open care support measures, support person and support family activities, voluntary activities, support relations.

Sisällys

Johdanto.....	6
1 Tukiperhe- ja tukihenkilötoiminta lastensuojelun viitekehyksessä.....	8
1.1 Lapsia kuuluu suojella.....	8
1.2 Suurin osa lastensuojelutyöstä on avohuollon tukitoimin tehtävää työtä.....	9
1.3 Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta avohuollon tukitoimina.....	10
1.4 Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan haasteet ja nykytilanne.....	11
2 Merkitykset kertovat maailmankuvastamme.....	12
3 Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta toteutuu tukisuhteissa.....	13
3.1 Merkityksiä tukisuhteissa.....	14
3.2 Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta on vapaaehtoistoimintaa.....	15
3.3 Tukisuhteessa oleminen edellyttää omaa motivaatiota.....	17
3.4 Tukisuhteet ovat erilaisia.....	17
4 Tutkielman tavoite ja tutkimusongelmat.....	19
5 Opinnäytetyön toteutus; aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät.....	20
5.1 Haastateltavien valinta.....	21
5.2 Prosessin eteneminen.....	22
5.3 Analyysimenetelmät.....	23
6 Tulokset.....	23
6.1 Taustatietoja.....	26
6.2 Tukisuhteen alku ja edellytykset.....	27
6.3 Motivaatio.....	29
6.3.1 Tekemisen kaipuun ja kokeilunhalun orientaatio.....	30
6.3.2 Auttamisen ja ryhmään kaipuun orientaatio.....	31
6.3.3 Muut motivoivat tekijät.....	32
6.4 Suhteet.....	33
6.5 Oma rooli.....	36
6.6 Roolimallit.....	38
6.7 Tekeminen ja kokemukset.....	39
6.8 Tukisuhteen tarjoama tuki.....	41
6.9 Tukisuhteiden haasteet.....	44
6.10 Yhteenveto.....	46
7 Etiikka.....	48
8 Johtopäätökset.....	51
9 Pohdintaa tutkielmanteko prosessista.....	55
Lähteet.....	58
Liitteet.....	61
Liite 1. Teemahaastattelun teemat.....	61
Liite 2. Saatekirje.....	62

Johdanto

”Tukiperheissä tehdään ihan tavallisia asioita. Lapsi saa sieltä uusia virikkeitä, kavereita ja aikuissuhteita, jotka tukevat lapsen kasvua. Samalla tukiperhe-toiminta auttaa vanhempia jaksamaan, tarjoamalla heille tilaisuuden hengäh-tää.” (Pohjois- Savon lastensuojelun kehittämisyksikkö 2012: 21.)

Opinnäytetyöni aiheena on tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan merkitys. Tutkielmassa tarkas-tellaan merkityksiä nimenomaan tukisuhteessa olevien henkilöiden näkökulmasta. Tutkielma toteutetaan laadullisin tutkimusmenetelmin Vantaan kaupungille. Aihetta kohti veti oma kiin-nostus lastensuojelua kohtaan ja omat kokemukset tukihenkilönä. Tarkastelen ilmiötä lasten-suojelun viitekehysessä, avohuollon tukitoimena. Olen alusta asti toiminut yhteistyössä Van-taan kaupungin tukihenkilö- ja tukiperhekoordinaattorin kanssa. Myös hänen mukaansa aihe on tärkeä ja tämänkaltaiselle tutkielmalle on tarvetta.

Lastensuojelu on laaja käsite. Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta sijoittuu lastensuojelun ken-tässä avohuollon tukitoimiin eli niin sanotun varhaisen tukemisen alueelle. Ajatuksena varhai-nessa tukemisessä on, että lapsen pulmiin ja perheen haasteisiin puututaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tarkoituksena on, että haasteisiin tartutaan ennen kuin pulmat kasva-vat suuriksi vaikeuksia. Tällöin tukemisen mahdollisuuksia on vielä laaja kirjo. (Taskinen 2007:16.)

Tehdessäni kartoitusta lähdeaineistoista huomasin, kuinka vähän aiheesta on tehty tutkimuk-sia. Koenkin tarpeen mukaiseksi tehdä tämänkaltaisen tutkielman, koska se omalta osaltaan tekee aihetta näkyvämmäksi ja ehkä muutkin voivat kiinnostua tutkimaan aihetta tarkemmin. Oman kokemukseni mukaan tukihenkilöitä ja tukiperheitä on myös tällä hetkellä tarpeeseen nähden liian vähän. Tämä kysymys on noussut esiin niin tukihenkilö- ja tukiperhe kursilla, opinnoissani, eri lastensuojelun työpaikoissa, joissa olen työskennellyt sekä mediassa. Käsitte-lenkin asiaa tarkemmin *”tukihenkilö- ja tukiperhe toiminnan haasteet ja nykytilanne”* - kap-paleessa. Siksi aiheeni onkin mielestäni erityisen tärkeä; sitä on tutkittu vähän ja toimintaan tarvitaan mukaan lisää toimijoita.

Tässä tutkielmassa tukihenkilö- ja tukiperhetoimintaa tarkastellaan lastensuojelun viitekehys-essä. Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta siis linkittyy lastensuojelun palvelukenttään, lasten-suojelun avohuollon tukitoimiin. Ensimmäisessä luvussa avaan lastensuojelun käsitettä sekä lastensuojelun avohuoltoa, jotta tulee ymmärrettäväksi, millaiseen sosiaalialan palvelukent-tään ja kokonaisuuteen aiheeni liittyy. Kuten jo aikaisemmassa kappaleessa mainitsin, niin aiheesta on tehty vähän tutkimuksia ja sen takia aiheesta ei tiedetä kovinkaan paljon. Tutki-

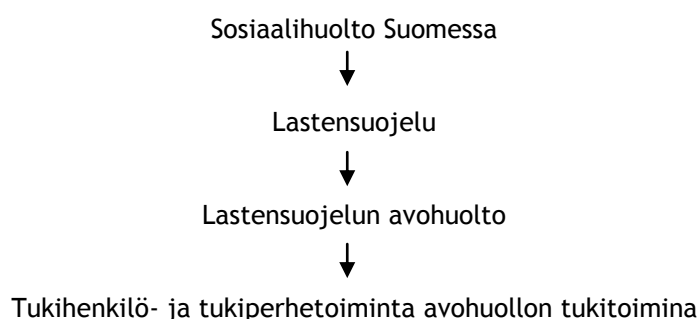
musongelmassa on käytetty sanaa merkitys ja siksi toisessa luvussa kerron hieman merkityksistä, siitä, kuinka merkitystä käsitteenä voidaan tulkita. Kolmannessa luvussa nostan esiin niitä asioita, joita aiheesta tiedetään tutkimusten valossa ja esittelen muutamia tutkimuksia, jotka ovat aiheitani lähellä.

Neljännessä luvussa kerron tutkielmani tavoitteesta sekä siellä on myös luettavissa tutkimusongelmani. Neljännän kappaleen jälkeen kuvaan hieman tutkielmantekoa prosessina sekä valitsemieni menetelmiä omassa opinnäytetyössäni. Kuudes luku käsittelee tuloksia ja seitsemäs, kahdeksas sekä yhdeksäs luku ovat erilaista pohdintaa tutkielmastani; etiikasta, teoriasta ja tuloksista sekä muutoinkin prosessin etenemisestä.

Työssäni puhun tukihenkilöistä ja tukiperheistä ja lisäksi yhteisenä nimittäjänä näille toimijoille, puhun myös tukijoista. Henkilöä, jolla on tukihenkilö tai tukiperhe kutsun työssäni tuettavaksi. Katson myös tuettavaksi tuettavien lasten huoltajan. Tutkimustehtävänäni on selvittää tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan merkitystä avohuollon tukitoimena tukisuhteiden tarkastelun kautta. Pysin löytämään näitä merkityksiä tutkimalla haastateltavien motiiveja sekä niitä asioita, joita tukisuhteessa oleminen edellyttää. Lisäksi kysyn haastateltavilta heidän kokemuksistaan tukisuhteessa olemisesta, sillä uskon, että merkitykset nousevat parhaiten esiin sellaisista asioista, mitkä haastateltava itse kokee tärkeäksi nostaa esille. Siihen, mitä merkityksillä tarkemmin tarkoitan palaan toisessa luvussa.

1 Tukiperhe- ja tukihenkilötoiminta lastensuojelun viitekehyksessä

Tässä luvussa aukaistaan lastensuojelun ja lastensuojelun avohuollon käsitettä. Lastensuojelu on yläkäsite avohuollolle ja avohuolto taas on yläkäsite avohuollon tukitoimille. Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta taas linkittyvät lastensuojeluun, koska ne ovat lastensuojelun tukitoimia. Alla havainnoillistava kuva (kuva1. Lastensuojelullisia käsitteitä.) näistä lastensuojelun pääkäsitteistä. Lastensuojelu itsessään on laaja- alue, mutta tässä kohtaa käsittelen sitä siitä näkökulmasta, kun se on oleellista tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan kannalta. Lopuksi luvussa vielä muutama esimerkki siitä, miten mediassa on nostettu esiin aihetta sekä pohdintaa siitä, mikä on tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan nykytilanne.

Kuva 1. Lastensuojelullisia käsitteitä

1.1 Lapsia kuuluu suojella

Lastensuojelu ei ole vain yksin lastensuojelunviranomaisten toimintaa, vaan se on käsitteenä laaja ja tarkoittaa yleisesti lasten suojelua. Lastensuojelu on siis kaikkia kansalaisia ja eri viranomaistahoja koskettavaa toimintaa; koko yhteiskunnan tehtävä. Yhteiskunnallisesta vastuusta huolimatta, lapsien aseman turvaamiseksi, lastensuojelua toteutetaan viranomaisten toimesta, lastensuojelutyötä tekevät alalle koulutetut ammattilaiset. Lastenoikeuksista on säädetty niin Suomen perustuslaissa kuin lapsen oikeuksien yleissopimuksessa. *”Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.”* (Lastensuojelun käsikirja.) Oman erityishuomionsa lapset saavat myös laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Tämän lisäksi lapsen oikeuksista säädetään vielä laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. (Lastensuojelunkäsikirja; Lastensuojelulaki.)

Lastensuojelun ensisijainen tehtävä on olla lapsen puolella ja lasta varten. Lastensuojelun työn arvot pohjautuvat Suomen perustuslakiin, Euroopan ihmisoikeussopimukseen sekä lastenoikeuksien yleissopimukseen. Lastensuojelussa noudatetaan myös sosiaalialan eettisiä periaatteita, jotka ovat sopusoinnissa kyseisen lain ja asetusten kanssa. Lastensuojelussa lapsi

ja lapsen etu ovat aina ensisijaisia. Lapsen edusta on säädetty erikseen lastensuojelulaissa. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun keskeiset periaatteet ovat: lapsen etu, koko perheen ja vanhempien tukeminen, osallisuus, yhdenvertaisuus, suhteellisuus periaate, suunnitelmallisuus ja palveluiden oikea aikaisuus. (Lastensuojelun käsikirja.)

Suomen perustuslain 19§ säättää oikeudesta sosiaaliturvaan Suomessa: *”Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.”* Pykälässä on mainittu myös erikseen perheet ja lapset sekä heidän asemansa sosiaaliturvasta puhuttaessa. Laissa sanotaankin, että kaikkien lapsen huolenpidosta vastaavien on turvatta lapsen hyvinvointi ja kasvu ja, että julkisen vallan on tuettava tätä hyvinvoinnin ja kasvun toteutumista. (Suomen perustuslaki.)

Lastenoikeuksien yleissopimus perustuu ihmisoikeuksien yleismaalliseen julistukseen sekä kansainväliseen ihmisoikeuksien julistukseen. Lastenoikeuksien yleissopimuksessa painotetaan sitä, että lapseen on ulotettava erityistä huolenpitoa ja lapsen kasvu ja kehitys on turvattava sekä lasta suojeltava kaikin mahdollisin keinoin. Erityisen huolenpidon takaaminen lapselle on julistettu jo Geneven lasten oikeuksien julistuksessa vuonna 1924. Lapsi tarvitsee erityistä huolenpitoa ja suojelua niin *”henkisen kuin ruumiillisenkin kypsytymyhteensä”* vuoksi. (Yleissopimus lapsen oikeuksista.)

1.2 Suurin osa lastensuojelutyöstä on avohuollon tukitoimin tehtävää työtä

Suurin osa tehtävästä lastensuojelutyöstä kuuluu avohuollon piiriin ja on avohuollon sosiaalityötä (Erytishuoltojärjestöjen liitto Ehjä Ry: 33). Koska avohuolto ja avohuollon tukitoimet ovat niin suuri osa tehtävästä lastensuojelutyöstä, ne osaltaan konkretisoivat hyvin sitä työtä, jota lastensuojelussa paljolti tehdään. Suomen lain mukaan kunnan on järjestettävä lastensuojelu ja sen palvelut sekä niiden laajuus kunnassa esiintyvään tarpeen mukaisesti (Hujala, Puonti ja Saarnio 2004: 31). Vaikka lainsäädäntö velvoittaa kunnat järjestämään palvelut asukkaidensa tarpeisiin nähden, niin laissa ei kuitenkaan kerrota yksityiskohtaisesti palveluiden sisällöstä ja tavasta, jolla ne tulee järjestää (Sosiaalihuolto Suomessa 2006: 6).

Avohuollon tavoitteina ovat varhainen puuttuminen sekä tuen tarjoaminen lapselle ja hänen perheelleen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Avohuollon tehtävänä on tukea ja auttaa takaamaan lapsen kasvu ja kehitys hänen omassa elinympäristössään. Avohuollon voisikin sanoa olevan vanhemmuuden tukemista ja lapsen hyvinvoinnista huolehtimista yhdessä vanhempien tai muiden huoltajien kanssa. Avohuollon työ on pitkäjänteistä sekä tavoitteellista työtä. (Erytishuoltojärjestöjen liitto Ehjä Ry: 33- 34; lastensuojelun käsikirja.) Lastensuojelulain mukaan *”avohuollon tukitoimet ovat aina ensisijaisia huostaanottoon ja sijaishuoltoon nähden”*. Tämä tarkoittaa sitä, että on aina ennen mahdollista sijoitusta kodin ulkopuolelle

tarjottava perheelle avohuollon tukitoimia ja lasta sekä hänen perhettään on ensisijaisesti tuettavat avohuollon tukitoimin lapsen luonnollisessa kasvuympäristössä. Huostaanotto tai sijaishuolto tulee kyseeseen, jos lapsen kasvu ja kehitys ovat vakavasti ja välittömästi uhatuina. (Lastensuojelunkäsikirja).

Avohuollon tukitoimet on aina suunniteltava niin, että lapsen etu on ensisijainen. Tukitoimet on suunniteltava yksilöllisesti lapsen tai perheen tarpeiden mukaan ja niille on asetettava tavoitteet, joihin tukitoimilla pyritään. Tukitoimet perustuvat aina lapsen ja hänen perheensä vapaaehtoisuuteen ja tarkoituksena on yhteistyössä perheen kanssa pohtia tarkoituksenmukaisia tukitoimia. (Hujala, Puonti ja Saarnio 2004: 95- 96.) Lastensuojelun tukitoimia voivat esimerkiksi olla tuki lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen, lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluita, avohuollon perhetyötä, vertaisryhmätoimintaa tai esimerkiksi koko perheen sijoitus perhe- tai laitoshoitoon. Lastensuojelulaissa on myös mainittu, että tukitoimet voivat toteutua loma- ja virkistystoimintana, lapsen taloudellisena tukemisena ja muuna tukemisena koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittamisessa, harrastuksissa sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä. Myös tukihenkilöt ja tukiperheet ovat määritelty tukimuotoina samassa lain samassa pykälässä. Avohuollon tukitoimet voivat myös olla muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia, jotka ovat perusteltuja perheen yksilöllisten tavoitteiden ja tarpeiden mukaisesti. (Lastensuojelunkäsikirja; Lastensuojelulaki.)

Kaikki edellä mainitsemani tukitoimet on lueteltu lastensuojelulaissa esimerkkeinä mahdollisesti annettavasta tuesta. Laki ei velvoita, että näitä kaikkia tukitoimia tulisi olla samaan aikaan tarjolla tai heti saatavilla kunnassa. Laki kuitenkin velvoittaa järjestämään perheen ja lapsen hyvinvoinnin kannalta tarkoituksenmukaiset tukitoimet asiakkailleen. Toisin sanoen, jos lapsella tai nuorella on tarvetta tukihenkilölle tai tukiperheelle ja se on hänen hyvinvointinsa kannalta oleellinen tarve, on kunnan lastensuojelu velvoitettu se hänelle hankkimaan. (Lastensuojelunkäsikirja; Lastensuojelulaki.)

1.3 Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta avohuollon tukitoimina

Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta ovat lastensuojelun piirissä toteutettavaa vapaaehtoistoimintaa, jonka tarkoituksena on täydentää viranomaisten tekemää työtä ja palveluita (Erityishuoltojärjestöjenliitto Ehjä Ry). Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta on tavoitteellista toimintaa samoin kuin muukin lastensuojelun avohuollon työ. Tavoitteet muotoutuvat lapsen, nuoren tai hänen perheensä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yleisesti tukihenkilötoiminnan tavoitteena on tarjota tukea lapsiperheen hyvinvointiin sekä antaa voimia arkeen. (Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta; Lapsiperheiden tukihenkilötoiminta.)

”Tukihenkilötoiminnassa tuettava ja tukihenkilö tapaavat lapsen omassa elinympäristössä yhteisen tekemisen tai harrastuksen merkeissä. Tapaamiset ovat noin parin tunnin mittaisia esimerkiksi viikon tai kahden välein. Tukiperhetoiminnassa tuettava lapsi osallistuu tukiperheen arkeen ja yöpyy tukiperheen luona esimerkiksi yhden viikonlopun kuukaudessa.” (Lastensuojelun käsikirja.) Kullekin tukisuhteelle tehdään yhdessä tavoitteet ja se muotoutuu ihmisten mukaan. Ei voi siis yksiselitteisesti sanoa, että millaisia tukisuhteet ovat. (Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta.) Siksi onkin mielenkiintoista lähteä tutkimaan tukisuhteita, koska ne ovat osapuolilleen aitoja ihmissuhteita ainutkertaisine kokemuksineen. Tärkeää on, että tukijalla on itsellä riittävän tasapainoinen elämäntilanne sekä aikaa ja halua toimia tukijana. Yhtenä tärkeimmistä tavoitteista on olla luotettava ja turvallinen aikuinen, joka omalla toiminnallaan pystyy näyttämään hyvää esimerkkiä. (Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta.)

Ennen tukihenkilöksi tai tukiperheeksi ryhtymistä käydään kurssi tai valmennus, joka antaa valmiuksia tukijana toimimiseen. Valmennukseen pääsee haastattelun kautta. Tukihenkilöiden ja tukiperheiden valmennuksen järjestää toimintaa organisoiva taho. Organisoiva taho voi olla esimerkiksi kunta, kaupunki tai jokin järjestö. Tukihenkilöille ja -perheille järjestetään myös toiminnan alettua erilaisia jatkokoulutuksia ja vertaistapaamisia. (Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta.) Tukihenkilöksi voi ryhtyä myös erilaisten järjestöjen kautta. Esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliitto ja Pelastakaa lapset ry järjestää myös tukitoimintaa. (Lapsiperheiden tukihenkilötoiminta; Lapsiperheen tukihenkilö.)

1.4 Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan haasteet ja nykytilanne

Itse olen sosiaali-alan opiskelija, käynyt Vantaan kaupungin lastensuojelun tukihenkilö- ja tukiperhekurssin sekä toimin tällä hetkellä tukihenkilönä 13 -vuotiaalle nuorelle. Olen kuullut koulutukseni ja käymäni kurssin yhteydessä paljon puhetta siitä, että tukihenkilöitä ja tukiperheitä ei ole tarpeeseen nähden riittävästi. Tätä keskustelua ja puhetta tukevat myös muuttamat lähteet kuten löytämäni selvitys: *”Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehitysehdotukset: selvitys lastensuojelun kehittämisohjelmalle.”* Stake-sin tekemän tutkimuksen mukaan tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan osalta *”näyttäisi erityisesti siltä, että tätä tukimuotoa ja palvelua tarvittaisiin, mutta sitä ei ole ollut tarpeeksi saatavana”* (Heino 2008: 11; Heino 2007: 51). Lisäksi Ylen (Uutiset 2012) julkaisun mukaan tukihenkilöille on tarvetta. Ylen mukaan *”lamojen seuraukset näkyvät edelleen yhteiskunnassamme”* ja tukihenkilöiden avulla voitaisiin tukea laman seurauksena niin sanottuja väliinpuuttoja.

Myös Helsingin kaupungin tukihenkilötoiminnan koordinaattori on tuonut esiin tukihenkilöiden tarvetta ja pohtinut siihen liittyviä haasteita (Vanhatalo 2010). Vanhatalo (2010) on pohtinut työssään muun muassa seuraavanlaisia haasteita: *”Uusien rekrytoiminen. Mistä hyviä, moti-*

voituneita ja sitoutumishaluisia turvallisia aikuisia? Mistä miehiä? Mitkä rekrytointikanavat ovat tätä päivää ja miten tavoittaa oikeat ihmiset? Mitkä ovat rekrytoinnin eri keinot? Miten toiminta herättää huomiota, miten se tulisi nähdä?” Vanhatalon (2010) pohdinnoista kävi myös ilmi, että uusista koulutettavista tukihenkilöistä ei riitä kaikille tukihenkilöä odottaville ja jonossa oleville lapsille ja nuorille. Entäpä, jos koulutettavat henkilöt eivät olekaan sopivia niille nuorille, jotka odottavat? Mitä sitten kun tukihenkilöä odottavien lasten ja nuorten jono vain kasvaa? MTV3: lta tullessa Huomenta Suomen lähetyksessä Pelastakaa lapset ry:n edustaja kertoo, että heillä on jonossa peräti noin kahdeksansataa lasta, jotka odottavat tukiperhettä (MTV3: Huomenta Suomen lähetys 28.11.2011).

Helsingin kaupungin tukihenkilötoiminnan koordinaattorin pohdinnoista kävi myös ilmi, että miehen malleille, miespuolisille tukihenkilöille olisi myös tarvetta. Hän pohti myös seuraavallaisia kysymyksiä liittyen toimintaan: ” *Millä perusteilla tuettaville valitaan tukihenkilöitä? Kuka jää ilman ja kuka menee kenenkin edelle ja miksi? Kenen toiveita kuunnellaan? Kestääkö suhde, jos toiveet eivät toteudu?”* (Vanhatalo 2010.) Haasteita ja kysymyksiä tuntuu siis tällä saralla riittävän. Näistä syistä johtuen onkin tarkoituksenmukaista tutkia ja kehittää toimintaa eteenpäin.

2 Merkitykset kertovat maailmankuvastamme

Tässä kappaleessa avaan merkitystä käsitteen tasolla. Otsikossa esiintyy sana merkitys samoin kuin päätutkimusongelmassani. Merkitystä tutkaillessani olenkin huomannut sen moniulotteisuuden ja mahdollisuudet monenlaiseen tulkintaan. Se saattaa tarkoittaa eri ihmisille eri asiaa. Haluankin selventää, mitä itse sillä oikeastaan tarkoitan ja mistä merkityksissä on kysymys omassa tutkielmassani.

Ihmisten antamat merkitykset asioille kertovat kokijansa maailmankuvasta. Ei voi tarpeeksi korostaa, että antamamme merkitykset ovat aina yksilöllisiä. (Toivonen ja Asikainen 2001: 29, 48.) Esimerkiksi jonkun ihmisen antama merkitys tukihenkilöstä voi olla täysin päinvastainen, kun taas jonkun ihan toisen. Joku on voinut olla tukisuhteessa, jonka on kokenut oikein miellyttäväksi ja kokee tukihenkilön auttaneen itseään; positiivinen kokemus. Joku toinen taas on voinut olla tukisuhteessa, jossa ajattelee, että siitä ei ollut mitään hyötyä ja tukihenkilökin oli oikeastaan aika huono. Aikaisemmat kokemuksemme siis ohjaavat sitä, millaisia merkityksiä annamme asioille (Toivonen ja Asikainen 2001: 29, 48). Yksilölliset merkitykset eivät ilmene ainoastaan ajatuksen tasolla vaan myös puhutussa kielessä, sanoissa, joita käytämme. Sanomani asia voi merkitä minulle täysin päin vastaista, kuin vastakkaiselle osapuolelle. Puheeni ja käyttämäni kieli perustuu omaan kokemusmaailmaani kun taas se on toisella ihmisellä taas täysin erilainen, yksilöllinen. (Toinen ja Asikainen 2001: 29, 48; Ahonen ja Lohtaja- Ahonen 2011: 40- 41.)

”Kaikkein yleisimmällä tavalla sanottuna merkityksen käsite viittaa siihen maailmansuhteeseen, joka ihmisenä olemiselle on tyypillinen. Merkitykset läpäisevät ymmärryksemme, me elämme merkitystäytteisessä maailmassa kuin kalat vedessä. (--) Merkitykset viittaavat ihmiselle ominaiseen olemassaolon tapaan.” (Eskola ja Suoranta 1998: 45.)

Yksi tapa ajatella merkityksistä on, että *”arkielämässä tieto ja merkitysmaailma ovat rinnakkain”*. Jostain asiasta voi olla käsillä kaikki tarvittava ja mahdollinen tieto. Kuitenkin, kun tietoa aletaan työstää, se muuttuu. Sitä aletaan tulkita, asioille aletaan antaa merkityksiä. Merkitykset siis muotoutuvat kokemuksista, tulkinnoista, uskomuksista, tunteista, maailmankuvasta. (Toivonen ja Asikainen 2001: 29, 48- 50.) Merkityksiä voidaan siis rakentaa kaikesta ympärillä olevasta, koetusta ja nähdystä, kaikesta maailmassa olevasta ja kaikesta kokemastamme käsin. Siksi merkityksiä onkin tärkeä lähteä tutkimaan kunkin haastateltavan omasta kokemusmaailmasta käsin.

Näyttääkin siltä, että merkitys on aika abstrakti käsite ja vaikeasti tutkittavissa. Tutkielmasani lähtökohtana on tutkia merkityksiä. Tarkoituksena ei ole kuitenkaan löytää yleistettäviä laajoja merkityksiä tukisuhteista, vaan tutkia nimenomaan yksilöiden antamia merkityksiä asioille ja ilmiöille sekä heidän kokemuksistaan tukisuhteista. Tämän tutkielman tulokset ovat vain yksi osa siitä merkitysten maailmasta, jollaisia tukisuhteille voidaan antaa. Opinnäytetyöni tulokset kertovat niistä merkityksistä, joita haastateltavat antavat tukisuhteille, heidän kokemuksistaan ja antamistaan merkityksistä.

3 Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta toteutuu tukisuhteissa

Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnasta on tehty vähän tutkimuksia. Lastensuojelusta yleensä on tehty paljon erilaisia laajoja selvityksiä ja tutkimuksia. Lastensuojelun tukihenkilöt, tukiperheet, tuettavat ja tukisuhteet eivät kuitenkaan ole saaneet omaa sijaansa tutkimusten piirissä, eikä lastensuojelun selvityksissä ole annettu suurtakaan huomiota tukihenkilö- ja tukiperhe toiminnalle. Esimerkiksi Stakesin verkkojulkaisuista löytyi seuraavanlainen selvitys sekä tutkimusraportti: *”Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehitysehdotukset: selvitys lastensuojelun kehittämishjelmalle”* ja *”Keitä ovat uudet lastensuojelun asiakkaat? Tutkimus lapsista ja perheistä tilastolukujen takana”*. (Heino 2008; Heino 2007.)

Edellä mainitsemieni selvitysten tavoitteina oli kartoittaa, millaisin perustein ja millaisia perheitä lastensuojelun piirissä on nykyään. Niissä haluttiin paneutua syvemmälle ja löytää juuri niitä tekijöitä ja syitä, miksi perheet ja lapset ovat lastensuojelun piirissä. (Heino 2008: 7, 8;

Heino 2007: 10,17.) Tuloksia en sen tarkemmin oman työni viitekehyksessä esittele, mutta se, mikä näissä selvityksissä oli oleellista oman työni kannalta, oli maininta tukihenkilöiden ja tukiperheiden tarpeesta lastensuojelun avohuollon tukitoimena (Heino 2008:11; Heino 2007; 51). Tukijoille todella on tarvetta niin kuin aikaisemminkin jo on tuotu esille.

Tukitoiminnasta löytyi paljon opinnäyte- taseisia töitä ja joitakin pro gradu- tutkielmia. Kaksi näistä pro gradu- töistä nostan esiin tässä luvussa. Aihetta ovat pro gradu- tutkielmissaan pohjineet Uuve Södör (1997) sekä Hannela Sarjakivi (2000). Koska aiheesta on vähän tutkimuksia, otan mukaan myös vapaaehtoistoiminnan näkökulmaa. Vapaaehtoistoiminta on kuitenkin oma laaja kokonaisuutensa, mutta se on kuitenkin lähellä omaa aihettani; tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta on vapaaehtoistoimintaa, joka täydentää ammattilaisten tekemää sosiaalityötä. Vapaaehtoistyötä ja -toimintaa ovat tutkineet muun muassa Anne Birgitta Pessi ja Tomi Oravansaari (2010) sekä Anne Birgitta Yeung (1999). Näiden tutkimusten ja tutkielmien lisäksi löysin vielä TUEXI- hankkeen loppuarvioinnin (2010) hankkeen aikana kehitetystä ja toteutetusta tukihenkilötoiminnasta.

3.1 Merkityksiä tukisuhteissa

Hannela Sarjakivi on tutkinut myös laadullisin menetelmin tukiperhepalvelun merkitystä lastensuojelun asiakkailta. Myös Sarjakivi toteaa, että tutkimuksia aiheesta on tehty vähän ja epäilee syyksi aiheen intiimiyttä ja arkaluontoisuutta. (Sarjakivi 2000: 7.) Sarjakivi on siis samoilla linjoilla kanssani. Omaan kokemukseeni perustuen sanoisikin, että tuettavan ja tukijan välinen suhde on niin intiimi, että sitä on hankala selittää sellaiselle, joka ei ole sellaista suhdetta itse kokenut. Sarjakivi (2000: 8) on merkityksiä tarkastellessaan kiinnostunut vanhempien valtaistumisesta ja voimavaroista sekä tukiperhetoiminnan vaikutuksista valtaistumiseen ja voimavaroihin, niin prosessissa kuin muutoinkin. Hän halusi selvittää myös, millaisen merkityksen tukiperhetoiminta saa tuettavan perheen sosiaalisissa suhteissa, sosiaalisessa verkostossa.

Sarjakiven aineiston keskeiseksi teemoiksi nousi vanhemmuus yleisesti, vanhempien voimavarat, sosiaalisen tuen merkitys ja lapsen saama tuki (Sarjakivi 2000: 1, 42- 42). Lapsen näkökulmasta tukiperheen merkitykset tuettavalle perheelle Sarjakiven tutkimuksen mukaan vaihtelivat, mutta olivat hyvin konkreettisia asioita ja tavoitteita. Toiminnalla pystyttiin laajentamaan tuettavan lapsen sosiaalista verkostoa sekä paikkaamaan puuttuvan vanhemman paikkaa. Sarjakivi oli erityisesti huomannut pienten poikien kohdalla sen, että miehen malli tukiperheessä oli erityisen tärkeä niille pojille, jotka eivät olleet kontaktissa biologiseen isäänsä. (Sarjakivi 2000: 1, 41- 43, 49- 52.) Kuten aikaisemmin kävi ilmi Vanhatalon (2010) pohdinnoista, hän toi esiin nimenomaan kysymystä siitä, kuinka toimintaan saadaan mukaan miespuolisia

tukihenkilöitä. Sarjakiven tuloksissa on myös havaittu sama asia kuin, mitä Vanhatalo on työsään pohtinut.

Tulosten mukaan tukiperheet pystyivät antamaan tuettavilleen, tuettaville lapsille sellaista aikaa, jota vanhemmat eivät olleet pystyneet antamaan suurihenkisissä perheissä niin paljon kuin olisivat esimerkiksi toivoneet tai antaneet pienemmille lapsille. Tukiperheiden rooli erilaisten virikkeiden tarjoajina korostui sekä viitteet siitä, että erilaisia virikkeitä tarjoamalla voidaan laajentaa lapsen omaa kokemusmaailmaa. Myös tukitoiminnassa muodostettujen suhteiden merkitys nousi tuloksissa esille: *”suhteet, joita lapsille tukiperheissä muodostui tukivat lapsen vuorovaikutussuhteiden kautta tapahtuvaa kehitystä vahvistaen joko hänen aikuiselta tarvitsemaa hoivaa ja huomiota tai sosiaalista kanssakäymistä ikätovereihin.”* (Sarjakivi 2000: 1, 41- 43, 49- 52.)

3.2 Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta on vapaaehtoistoimintaa

Vapaaehtoistoimintaa on monenlaista ja sitä voi harjoittaa niin järjestöiden, seurakuntien, kuntien sekä muidenkin toimijoiden kautta (Hakkarainen). Vapaaehtoistoiminnan voidaan katsoa olevan kaikenlaista toimintaa, jota tehdään henkilön omasta vapaasta tahdosta ja oman motivaation mukaan ilman rahallista korvausta tai tarkoitusta tienata toiminnalla. Se voi olla yksilöitä, yhteisöjä ja koko yhteiskuntaa hyödyttävää toimintaa sekä voidaan katsoa, että vapaaehtoistoiminta on osa aktiivista kansalaisuutta. Sen avulla voidaan vaikuttaa hyvinvointiin, vahvistaa yhteenkuuluvuutta, ehkäistä syrjäytymistä sekä vahvistaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja solidaarisuutta yhteiskunnassamme. (Euroopan unionin neuvoston päätös- aktiivista kansalaisuutta edistävän vapaaehtoistyön Euroopan teemavuodesta (2011) 2009).

Tässä työssä ajattelen vapaaehtoistoimintaa tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan näkökulmasta. Kuten aikaisemmin on käynyt ilmi, niin tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta on viranomaisten tekemää työtä täydentävää vapaaehtoistoimintaa (Erytishuoltojärjestöjenliitto Ehjä Ry). Helsingin kaupungin sosiaaliviraston (2007: 1) näkökulmasta vapaaehtoistoiminta on tekijöilleen mahdollisuus osallistua ja auttaa, mutta myös vaikuttaa. Sen katsotaan olevan merkittävä osa sosiaalivirastontyötä erityisesti täydentävänä palveluna. Sen katsotaan edistävän yhteisöllisyyttä ja ehkäisevän syrjäytymistä ja hyöty voi olla niin yksilöille kuin yhteisöillekin. Vuonna 2007 tehdyn selvityksen mukaan vapaaehtoistyötä katsottiin tarpeelliseksi kohdentaa erityisesti lapsiperheiden palvelujen vastuualueelle, johon myös tukihenkilötoiminta kuuluu. Katsottiin, että ensisijaisesti näitä vapaaehtoistoiminnan resursseja tuli kohdentaa nimenomaan lasten ja nuorten tukihenkilötoimintaan. Helsingin kaupungilla tukihenkilö- ja tukiperhe toiminta on erikseen koordinoitua ja selvityksessä myös esitettiin, että tukihenkilötoiminnan tulisi tehdä tiivistä yhteistyötä tukiperhetoiminnan kanssa. (Halttunen- Sommardahl ja Linna

2007: 1, 8-9.) Vantaalla taas tukiperhe- ja tukihenkilötoiminta on yhteisesti koordinoitua ja tukihenkilöt sekä -perheet koulutetaan samalla kurssilla.

”Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:N avustamien sosiaali- ja terveystajärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta” - tutkimuksessa on tutkittu vapaaehtoistoiminnan peruskysymyksiä, mitä vapaaehtoistoiminta on, mitä siinä tapahtuu. Tutkimus on ollut moniosainen, missä on tehty kyselyitä niin järjestöjen edustajille kuin vapaaehtoistoimijoillekin. Oleellista oman tutkimukseni kannalta on kuitenkin se, että vapaaehtoistoimijoille tehdyssä kyselyssä vapaaehtoisia pyydettiin kuvaamaan vapaaehtoistoiminnan merkitystä. (Oravansaari ja Pessi 2010: 12, 14- 16, 18.)

Ray:n tutkimuksessa tarkasteltiin merkityksiä valmiiden teemojen avulla, joissa vastattiin sen mukaan, oliko asialla *”erittäin suuri merkitys, melko suuri merkitys, vähäinen merkitys, ei merkitystä”* tai *”en osaa sanoa”*. Teemat kokonaisuudessaan olivat kaikki *”sosiaalisesti suotavia”* ja tutkijoiden arvion mukaan siksi vaikeasti tutkittavia. Tämän takia olikin oletettu, että kaikki teemat koetaan jollain tavalla merkittäviksi. Tutkimuksen perusteella määriteltyjen teemojen kuvattiin kuitenkin olevan aidosti merkityksellisiä. Lisäksi teemoittain kysytyjä kysymyksiä täydennettiin vielä avoimella kysymyksellä, jossa kysyttiin, kuinka teemojen merkitykset ilmenevät vastaajien mielestä konkreettisesti. (Oravansaari ja Pessi 2010: 113- 114.)

Merkittävimmäksi asiaksi nousi se, että vapaaehtoistoiminta on ihmisten välisen vuorovaikutuksen edistämisen kannalta tärkeää. Myös kansalaistoiminnan edistämistä ja vapaaehtoistoiminnan merkitystä omien järjestöjen toiminnalle pidettiin tärkeänä. Avoimessa kysymyksessä, kuinka teemojen merkitykset konkreettisesti ilmenevät, nousivat esille seuraavat teemat:

- yhteistyönä, yhteishengessä, vuorovaikutuksena, sosiaalisuutena, yhteisöllisyytenä
- hyvinvointina, itsetunnon nousuna, kuntoutumisena
- vertaistuen toteutumisena, hyvää tekevänä voimana, vastavuoroisuutena
- syrjäytymisen ehkäisemisenä
- merkitys järjestön arjelle.

”Kun huomaa pystyvänsä tukemaan ja auttamaan toisia, on itsekin vahvempi ja toisaalta osaa tarvittaessa pyytää itselleen tukea ja apua.”

”Vastavuoroisuus: vapaaehtoistoiminta perustuu siihen, että kun antaa itsestä, saa myös hyvää takaisin.” (Oravansaari ja Pessi 2010: 113- 118.)

3.3 Tukisuhteessa oleminen edellyttää omaa motivaatiota

Anne Birgitta Yeung on ollut kiinnostunut vapaaehtoistoiminnasta ja sen merkityksistä ammatillisen sosiaalityön tukena. Hän on tutkinut kvalitatiivisin menetelmin vapaaehtoistyöhön mukaan lähteneiden motiiveja sekä pohtinut erilaisten rekrytointikanavien ja houkuttimien vaikutusta uusien vapaaehtoisten saamiseen mukaan vapaaehtoistoimintaan. Yeungia on innoittanut viitteet siitä, että *”mikäli halutaan säilyttää kaikille sosiaalisen turvan takaava hyvinvointiyhteiskunta”*, kansalaisilta ja erilaisilta yhteisöltä edellytetään osallistumista yhteiskunnallisessa vastuunotossa. (Yeung 1999: 4-5.)

Yeung kuvaa tutkimuksensa tulosten jakautuvan neljään pääluokkaan, motiivien kokonaisuuksiksi, joita hän kutsuu vapaaehtoistyön orientaatioiksi. Hän kutsuu näitä päämotiiveja tekemisen kaipuun orientaatioksi, auttamisen orientaatioksi, kokeilunhalun orientaatioksi ja ryhmään kaipuun orientaatioksi. Yeung puhuu motivaatioiden lähteneen niin sisäisistä kuin ulkoisistakin syistä. Yeung kertoo, että erään *”amerikkalaistutkimuksen mukaan toiminnasta jättäytyään pois sitä helpommin, mitä enemmän motiivit rakentuvat odotuksille omien etujen toteuttamisesta.”* Yeung kertoo, että on tutkimuksen kanssa samoilla linjoilla, mutta motiivit ovat monitahoisia ja moniulotteisia; ei ole suoria syy- seuraus- suhteita. Hänen tutkimuksestaan on ilmennyt, että ratkaiseva tekijä ei ollut kuitenkaan motiivien itsekkyyks tai epäitsekkyyks, vaan odotusten tarkkuus. Sillä, kuinka tarkkoja odotukset toiminnan suhteen olivat, oli vaikutusta siihen, kuinka kauan ihmiset pysyivät toiminnassa mukana. (Yeung 1999: 26- 77, 78- 79.) Mitä tarkemmat odotukset sitä ehkä suuremmat pettymykset.

Yeung on eritellyt motivaatioita ja tuloksia hyvinkin tarkkaan tutkimuksessaan. Motiivit kertovat niistä tekijöistä, jotka ajavat ihmisiä eteenpäin. Ne siis kertovat ihmisille tärkeistä asioista eli ensisijassa ne kertovat itsestään; motiiveista, mutta mielestäni ne kertovat myös merkityksistä. Motiivit paitsi kertovat ihmisten antamista merkityksistä ja niistä voi kenties löytää merkityksiä. Siksi onkin mielestäni tärkeää merkityksiä etsiessään kysyä myös motiiveista.

3.4 Tukisuhteet ovat erilaisia

Aikaisemmin on käynyt jo ilmi, että tukisuhteet ovat erilaisia ja yksilöllisiä. Tukisuhteille luodaan yksilöllisesti räätälöidyt tavoitteet ja suhde muotoutuu omanlaisekseen ihmissuhteeksi. Seuraavaksi esittelen joitakin kokemuksia, joita tukijoilla on ollut tukisuhteista. Nämä kokemukset on kerätty TUEXI - Alueellinen nuorten tukihenkilötoiminta 2007- 2010 loppuarvioinnista sekä Uuve Södörin (1997) yhteiskuntapolitiikan pro- gradu- tutkielmasta, jossa hän on tarkastellut omaa kokemustaan tukihenkilötoiminnasta oman tuettavansa kanssa. On mahdollista esitellä kattavasti kokemuksia tukisuhteista, sillä kokemuksia on yhtä paljon erilaisia kuin tukisuhteitakin ja siksi tuon esiin tässä muutamia esimerkin omaisia kokemuksia.

TUEXI on ollut hanke, joka on kouluttanut tukihenkilöitä ja tutkinut tämänkaltaisen toiminnan tarvetta sekä tukihenkilöiden kokemuksia toiminnasta. Hankkeessa on selvitelty niin tuettavien kun tukijoidenkin näkökulmia toiminnan tarpeellisuudesta sekä siitä, mitä toiminta on heille itselleen antanut ja merkinnyt. Hankkeen loppuarvioinnissa arvioidaan, että tukihenkilötoiminnan tarve tulee tulevaisuudessa lisääntymään. TUEXI- loppuarviointi myös esittää, että erityisesti miespuolisia tukihenkilöitä on ollut rajallisesti. (Anttila, Juote, Ruokolainen, Oksanen sekä Anttila 2010: 2.)

TUEXI hankkeen loppuarvioinnin mukaan osalliset ovat hyötäneet tukisuhteista. Tukisuhteita leimaavia elementtejä olivat joustavuus, viihtyminen vuorovaikutussuhteissa ja luottamus. Tukijoiden näkökulmasta kiitosta sai muun muassa mukavat yhteiset kokemukset. Tuettavien vastauksissa korostui, että tukija on aikuinen, jolle voi puhua ja jolta voi kysyä. Tuettavat olivat myös tyytyväisiä tekemiseen, jota tukisuhde tarjoaa, koska perheentilanteet saattoivat olla sellaisia, että perheellä ei ollut mahdollisuuksia tarjota samankaltaista tekemistä. Myös vanhemmat olivat tyytyväisiä virikkeisiin, jotka mahdollistuivat tukisuhteen kautta. (Anttila, Juote ym. 2010: 3,5,8.)

Södor oli kerännyt tutkimukseen aineistoa päiväkirjan avulla. Hän piti suhteestaan tuettavaansa päiväkirjaa, johon kirjasi ylös muun muassa heidän tekemisiään, omia ajatuksiaan, tuettavan kertomuksia sekä muiden tukijoiden kertomuksia; kaikkea, mitä tukisuhde ja tukihenkilönä toimiminen piti sisällään. Hän on esittänyt osan tuloksistaan suorina lainauksina päiväkirjamerkinnöistä. Tulokset koostuvat niin päiväkirjamerkinnöistä kuin niiden tulkinnoista. Tukisuhteen tavoitteiksi oli asetettu harrastuksen löytäminen, vapaa- ajanvietto, ajan ja huomion antaminen lapselle sekä hänen tukemisensa itsenäistymiseen. Tavoitteet antavat alkusysäyksen toiminnalle ja osaltaan kertovat mahdollisista kokemuksista. (Södor 1997: 21-24.)

Päiväkirjamerkinnöistä kävi ilmi, että heidän suhteeseensa sisältyi paljon erilaista toimintaa uimisesta kesäleireilyyn. Lisäksi suhteessa oli erilaisia aikakausia, esimerkiksi kun lapsi sijoitettiin hetkellisesti äidin väsymyksen takia. Södor itse pohti, että *”vaikka tukihenkilö määrättiin lapselle, tarkoitti se käytännössä tukea koko perheelle.”* Hän pohti tätä nimenomaan siltä kantilta, että lapsi ja vanhempi eivät ole erillisiä toisistaan. *”Huomasin, miten lapsi ja äiti kuuluvat yhteen, heitä ei voi noin vain erottaa toisistaan. Ei fyysisesti, eikä muulla tavoin, koska yksinhuoltajaperheessä on äiti lapselle ainut aikuinen, johon voi luottaa ja turvautua.”* Pienen lapsen vanhemman kanssa täytyy tukihenkilönä tehdä paljon yhteistyötä ja olla yhteydessä lapsen asioissa. (Södor 1997: 49- 50.) Södor tuli myös päiväkirjansa pohdinnoissa siihen tulokseen, että vaikka alkuun suhde oli paljolti tekemistä, niin ihmissuhteena se

vaati säännöllisyyttä ja hän katsoi, että tuettavan omatoimisuuden edistäminen oli kuitenkin kaikkein tärkeintä. (Södör 1997: 47.)

Södörin tapaustutkimuksen mukaan tukisuhdetta luonnehditaan usein aikuisen ja lapsen väliksi suhteeksi. Hän kuitenkin esittää aikuisen roolia myös siltä kantilta, että tukihenkilö voi toimia paitsi aikuisen roolissa, myös kaverin roolissa; aikuisena kaverina. Tärkeimpänä tukisuhteen elementtinä hän piti kuitenkin vastavuoroisuutta. Hän katsoi, että tukisuhteen tulee tarjota kummallekin tukisuhteen osapuolella jotain. *”Jos tukihenkilö on vain antaja puoli, voi hän palaa loppuun nopeasti ja suhdekin päättyy siihen.”* (Södör 1997: 49.)

4 Tutkielman tavoite ja tutkimusongelmat

Tutkielman ensisijaisena tarkoituksena on kuvata tukisuhteen osapuolten kokemuksia tukisuhteista; selvittää tukihenkilö- ja tukiperhetoimintaa mahdollisimman aidosti, sellaisena kuin se kokijoiden kuvaamana on. Lisäksi tavoitteena on myös kehittää Vantaan kaupungin tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnalle sellaista aineistoa, jota voi hyödyntää uusien tukijoiden kouluttamisessa sekä rekrytoinnissa. Koska haastattelen niin tukijoita kuin tuettaviakin, saa tutkimukseni kautta tietoa tukisuhteen molempien osapuolten kokemuksista. Tämä tieto voi hyödyttää niin uusia tukijoita kuin heidän kouluttajaansakin; mikä motivoi tukijoita toimintaan, millaisia suhteita voi olla ja mitä suhteessa oleminen edellyttää.

Pohdimme yhdessä Vantaan kaupungin tukihenkilö- ja tukiperhekoordinaattorin kanssa, kuinka tämä tutkielma hyödyttäisi häntä työssään ja Vantaan kaupunkia. Ajattelempa, että tutkimuksen aineistosta nousseita kokemuksia voisi käyttää nimenomaan uusien koulutettavien tukijoiden koulutuksen tukena; esimerkkinä siitä, millaisia kokemuksia muilla on ollut jo päästyään aloittamaan toiminnan. Itse ajattelen, että myös sosiaalityöntekijät voisivat hyödyntää tutkimuksen tuloksia esitellessään asiakkaalleen tukihenkilö- tai tukiperhe tukimuodon mahdollisuutta. Myös Vantaan kaupungin henkilöstö saa tietoa vapaaehtoistoimijoistaan ja toiminnasta ja voi näin nähdä joitakin kehittämiskohtia, joita työstää.

Työn tavoitteena on tunnistaa, niitä merkityksiä, joita haastateltavat antavat toiminnalla, motivaatioiden ja kokemusten tarkastelun kautta. Tutkimusongelma: 1. Millaisia merkityksiä tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnalle annetaan tukisuhteissa. Tarkentavia alaongelmia ovat:

- 1.1 Millaisia motiiveja tukisuhteen osapuolilla on toiminnan suhteen?
- 1.2 Minkälaisia kokemuksia tukisuhteen osapuolilla on tukisuhteesta?
- 1.3 Mitä tukisuhteessa oleminen edellyttää?

5 Opinnäytetyön toteutus; aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät

Valitsin aineistonkeruumenetelmiksi teemahaastattelun ja haastattelemieni lasten kanssa eläytymismenetelmän, jossa teemat käytiin läpi leikin avulla. Teemahaastattelun runko on työn lopussa liitteenä (Liite 1.). Kutsun kuitenkin myös käyttämäni eläytymismenetelmää haastatteluksi, koska se noudatteli samoja teemoja, kuin teemahaastatteluissa sekä nauhoitettiin teemahaastattelujen tapaan. Tein kaiken kaikkiaan viisi haastattelua. Halusin tutkimusmenetelmieni olevan osallistavia ja mahdollistavan avoimen vuorovaikutuksen. Laadullisille tutkimuksille ja tutkielmille onkin tyypillistä huomioida yhä enenevässä määrin haastateltavien osallistamista, vaikkakaan se ei ole millään tavalla pakollista. (Eskola ja Suoranta 1998: 15.) Sosionomin koulutuksessa olemme tutkineet paljon osallisuutta ja osallistammista esimerkiksi erilaisten ryhmänohjaustehtävien kautta. Myös vuorovaikutustaidot ja vuorovaikutukseen liittyvien asioiden ymmärtäminen ovat olleet opinnoissamme keskiössä. Siksi koinkin teemahaastattelun menetelmänä luonnolliseksi valinnaksi sen osallistavan ominaisuuden ja keskustelevan tyylin vuoksi.

Teemahaastattelussa aihepiirit, teemat on ennalta määrätty, mutta valmiita kysymyksiä ei ole. Teemahaastatteluissa teemojen järjestys ja laajuus vaihtelevat haastattelusta toiseen ja etenee haastateltavien ehdoilla. Teemahaastattelu mahdollistaa avoimuuden haastattelutilanteessa ja on enemmän keskustelun omainen, kuin esimerkiksi strukturoitu tai puolistrukturoituhaastattelu. (Eskola ja Suoranta 1998: 86.) Teemahaastattelussa siis ollaan vuorovaikutuksessa haastateltava kanssa ja haastateltava on enemmän osallisena haastattelussa, kun voi itse valita, millaisia asioita kertoo ja missä järjestyksessä. Teemahaastattelu mahdollistaa sen, että haastateltavat voivat kertoa itselleen tärkeitä asioita. Uskon, että aidoimmat merkitykset löytyvät nimenomaan niistä asioista, joita haastateltavat itse pitävät tärkeinä.

Teemahaastatteluuni valitut teemat pohjautuvat luonnollisesti tutkimusongelmiini ja ovat pitkälti johdettu tutkimuskysymysten pohjalta. Valitut teemat ovat: Toiminnan aloitus, tukisuhde ja kokemukset, motivaatio, tukisuhde molempien osapuolten näkökulmasta sekä merkitykset (teemahaastattelun runko liitteenä, liite2.). Näiden teemojen kautta halusin löytää niitä merkityksiä, joita haastateltavat antavat tukisuhteille sekä millaisista tukisuhteista heillä on kokemusta. Halusin myös jotenkin kuulla koko prosessia, jonka he ovat käyneet tähän pisteeseen ja siksi teemanani oli myös toiminnan aloitus. Halusin kuulla erilaisista kokemuksista, joita heillä on, motivaatiosta matkan varrella, merkityksistä sekä mitä haastateltava ajattelee suhteen toisen osapuolen ajattelevan heidän suhteestaan.

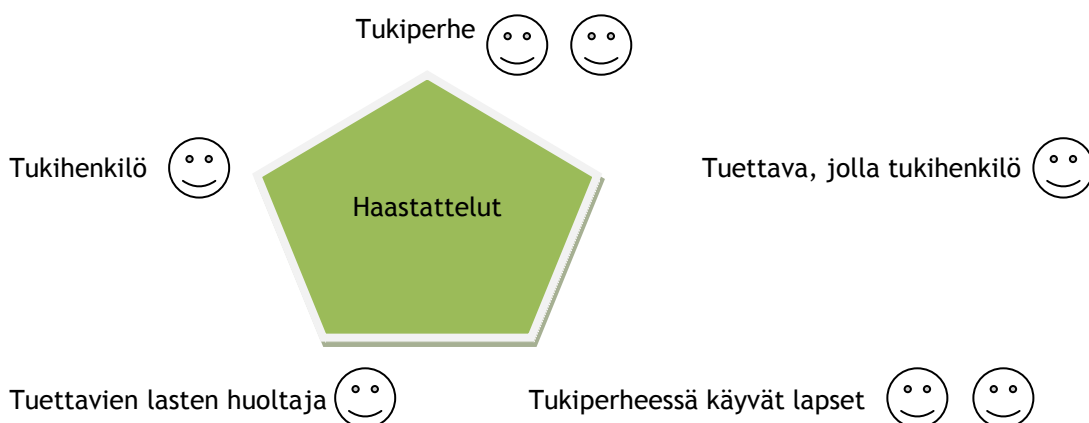
Lasten kanssa teemahaastattelu toteutettiin siis leikkien. Johdattelin heitä leikkiin pyytäen ensin kertomaan jotain tukiperheestään ja valitsemalla hahmot, jotka esittäisivät heitä itseään ja heidän tukiperhettään. Leikissä oli siis hahmot, jotka esittivät heitä itseään ja heidän

tukiperhettä ja niillä leikittiin ”viikonloppu tukiperheen luona”. Leikin edetessä leikkiin lisättiin vielä minua esittävä hahmo, joka saattoi välillä kysyä muilta hahmoilta tarkentavia kysymyksiä leikissä ilmenneistä asioista.

5.1 Haastateltavien valinta

Haastateltavat tutkimukseen on valittu harkinnanvaraisesti. Heidät valittiin yhteistyössä Vantaan kaupungin tukihenkilö- ja tukiperhekoordinaattorin kanssa. Hän pohti minulle sopivia haastateltavia; tukihenkilöä, tukiperhettä sekä tuettavaa lasta/ nuorta, jolla on tukihenkilö. Tutkielman kannalta on tärkeää saada kattavaa ja monipuolista tietoa. Siksi päädyimmekin yhteistyössä siihen, että haastateltavien valinnassa on syytä käyttää harkinnanvaraista näytettä; kysyä sellaisilta potentiaalisilta henkilöiltä, joilla on valmiuksia pohtia asioita monelta kantilta sekä kykyä tuottaa pohdintaansa suullisesti. Olen omaa harkintaani käyttäen valinnut haastateltavat lapset ja heidän huoltajansa. Lasten kanssa työskennellenä ajattelin, että voi muodostua aikamoiseksi haasteeksi kerätä aineistoa lapsilta, jos ei tiedä heidän olevan suhteellisen rohkeita ja avoimia kanssakäymiseen. Lasten taidot kehittyvät koko ajan ja toisaalta myös temperamentti vaihtelee. Lasten ujous olisi voinut johtaa siihen pisteeseen, että minäänlaista aineistoa ei olisi ollut heiltä ehkä saatavissa.

Aineistoa on kerätty tukihenkilöltä, tukiperheen vanhemmilta, tukiperheessä käyviltä lapsilta sekä tuettavalta, jolla on tukihenkilö sekä vanhemmalta, jonka lapset käyvät tukiperheessä. Kaiken kaikkiaan haastatteluita kertyi viisi; kaksi parihaastattelua ja kolme yksilö haastattelua (vrt. kuva2.). Laadullisen aineiston luetuttavuutta voidaan pohtia esimerkiksi triangulaation näkökulmasta. Triangulaatiolla tarkoitetaan asian pohtimista ja tiedon tuottamista erilaisista näkökulmista. Triangulaatiolla tarkoitetaan asian pohtimista ja tiedon tuottamista erilaisista näkökulmista. Se tarkoittaa ”erilaisten aineistojen, teorioiden ja/ tai menetelmien käyttöä samassa tutkimuksessa”. (Eskola ja Suoranta 1998: 68.) Omassa tutkielmassani päädyin valitsemaan haastateltaviksi erilaisia henkilöitä, erilaisista taustoista juuri siksi, että aineistossa näkyisi erilaiset näkökulmat; tukija pohtii suhdetta erilaisesta näkökulmasta kuin tuettava.

Kuva2. Haastattelut

5.2 Prosessin eteneminen

Ennen haastatteluita valmistelin haastateltaville saatekirjeet, joissa kerrottiin tutkielmani aiheesta sekä kysyttiin kirjallista lupaa haastatteluun ja haastattelusta kerätyn aineiston käyttöön (kirje liitteenä, liite 2.). Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan koordinaattori oli alustavasti yhteydessä suosittlemiinsa haastateltaviin. Hän kertoi alustavasti aiheestani ja kysyi, olivatko he kiinnostuneita osallistumaan haastatteluun. Tämän jälkeen olin itse yhteydessä haastateltaviin kertoakseni jotain tutkimuksestani sekä sopiakseni haastatteluaikoja. Kerroin myös omia toiveitani haastattelupaikan ja -tilanteen suhteen; rauhallinen paikka ja avointa mieltä haastateltavilta. Pääasiassa olin heihin yhteydessä sähköpostitse. Yksi haastateltavista oli erityisen kiinnostunut haastattelutilanteesta ja olisi halunnut tietää tarkempia kysymyksiä ja aiheita, joita olisi voinut pohtia etukäteen.

En ollut etukäteen kertonut haastateltaville, millaisen haastattelun teen. Heillä oli tiedossa tutkielmani aihe ja olin kertonut, että tärkeintä ovat heidän omat kokemuksensa. Lisäksi olin kertonut, että haastattelut nauhoitetaan. Olin tarkoituksella kertonut juuri nämä tiedot, enkä ollut pyytänyt haastateltavia erityisesti valmistautumaan haastatteluun. Tämä siksi, että ajattelen haastatteluiden tuottavan hyvin erilaista tietoa sen mukaan, onko haastatteluun valmistauduttu vai ei. Uskon, että tärkeimmät asiat nousevat esiin ilman valmistautumistakin. Valmistautuminen ja asioiden laaja pohtiminen etukäteen olisi mielestäni voinut jopa hukuttaa oleellimmat asiat asioiden paljouteen. Haastattelut toteutettiin vuonna 2012, marraskuun alussa. Haastattelun aluksi käytiin vielä läpi, mistä opinnäytetyössäni on kysymys, saatekirje, haastateltavien mahdolliset omat kysymykset sekä haastattelun teemat. Myös yksityisyyden suojaamista käytiin yhdessä läpi jokaisen haastateltavan kanssa. Lisäksi kerroin heille jotain itsestäni ja, miksi olen kiinnostunut aiheesta.

Haastattelujen jälkeen oli litteroinnin vuoro. Purin haastattelut tekstimuotoon sanasta saan. Ainoan poikkeuksen tein lasten haastattelussa, jonka litteroin vain osittain. Tämä siksi, koska haastattelutilanteessa ilmeni haasteita. Nuorempi lapsista ei pystynyt ohjattuun leikkiin samalla tavalla kuin vanhempi, eikä jaksaminenkaan riittänyt haastattelun loppuun asti. Haastattelutilanteessa lapset muun muassa rupesivat riitelemään keskenään, minkälaisesta leikistä on kysymys ja nuorempi lapsista olisi halunnut leikkiä ihan muita leikkejä, kuin mitä oli tarkoitus. Nuoremmalta loppui myös keskittymiskyky kesken ja hän halusi poistua tilanteesta ennen leikin päättymistä. Tämän soin hänelle, koska mielestäni ei ollut asianmukaista tai eettisesti oikein painostaa leikkimään leikkiä loppuun. Litteroin lasten haastattelusta siis ne kohdat, joissa ei ollut riitelyä ja muuta asiantuulumatonta toimintaa. Käytän kuitenkin lapsilta

saamani aineistoa samalla tavalla tutkimuksessani. Yhtä laajasti en heiltä tietoa saanut, mutta käytän sitä, mitä saatavilla on. Lisäksi heidän huoltajansa omalla haastattelullaan, omasta näkökulmastaan on täydentänyt lasten antamia tietoja esimerkiksi kertomalla lasten suhtautumisesta tukiperheeseensä.

5.3 Analyysimenetelmät

Litteroitua aineistoa tuli yhteensä 38 sivua. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin pääasiassa teemahaastattelua, joten siitä luonnollisesti seuraten olen valinnut analyysimenetelmäksi teemoittelun. Eskola ja Suoranta (1998: 174- 175) kertovat, että teemoittelussa aineistosta etsitään tutkimusongelmien kannalta oleellisia teemoja. Sen lisäksi teemoittelussa voidaan poimia kunkin teeman sisältä keskeiset aiheet; alateemat. Teemoittelulle onkin tyypillistä järjestää ja kerätä sitaatteja tutkimusongelmien kannalta oleellisiin teemoihin. Teemoittain järjestettyä aineistoa pidetään yleisesti ottaen helppolukuisena (Eskola ja Suoranta 1998: 188), joten lukijankin kannalta teemoittelu oli mielekäs analyysimenetelmä valinta.

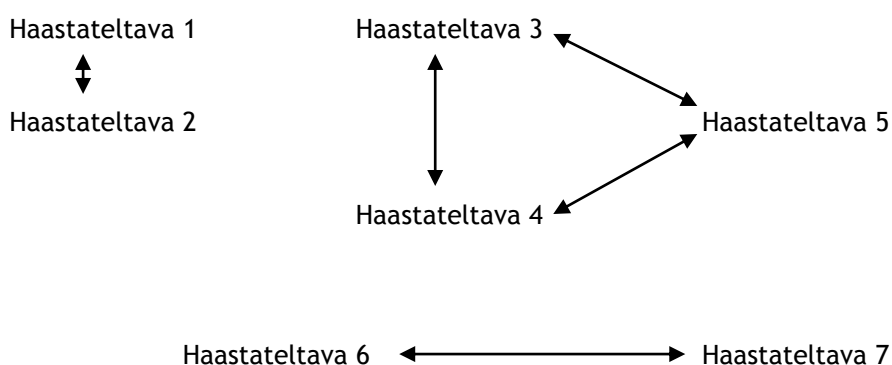
Näin olenkin omassa aineistossani tehnyt. Lähdin selaamaan aineistoa ja etsin sieltä vastauksia, jotka kuvasivat määrittelemiäni teemoja. Olin tietysti olettanut ennakkoon, että teemahaastattelun rungossa esiintyvät teemat löytyisivät aineistosta. Niiden lisäksi aineistosta itsestään alkoi nousta teemoja, joita en ollut nimennyt teemahaastattelun runkoon. Jo nimetyt teematkin osin muuttuivat matkan varrella, koska haastateltavat kertoivat niiden teemojen sisällä paljon sellaisia aiheita, jotka muuttivat teemaa hieman toisenlaiseksi. Palaan aineistosta nousseisiin teemoihin seuraavassa luvussa, jossa kerrotaan tutkielman tuloksista.

Tuloksia esitellessäni olen tehnyt muutamia ratkaisuja ja muunnellut sitaattien sisältöä haastateltavien anonymiteetin säilyttämiseksi. Kaikki nimet on muutettu jo litterointi vaiheessa sekä joitakin murre sanoja on muutettu. Haastateltavat myös kertoivat aika tarkkojakin tietoja itsestään, perheestään tai tukisuhteen toisesta osapuolesta. Siksi teinkin sen ratkaisun, että iät on muutettu tai jätetty kokonaan tekstistä pois, joitakin sukupuolia olen vaihtanut (en kaikkia, koska muutenhan se kertoisi vastakkaisen sukupuolen) ja taustatiedoissa kertoessani haastateltavista olen jättänyt iät kokonaan tarkoituksella pois, jos ne ovat minulla edes tiedossa olleet. Muutokset eivät vaikuta opinnäytetyöni tuloksiin.

6 Tulokset

Haastateltavat on koodattu ja numeroitu sitaattien perään. Olen numeroinut haastateltavat haastattelemassani järjestyksessä. H tarkoittaa haastateltavaa ja numero haastateltavan järjestykselukua. Numerointi on muuttumaton kaikkien sitaattien kohdalla. Tukijat ovat merkitty tähdellä (*) ja tuettavat ruudulla (#).

Haastatteluissa tukijoita oli kolme henkilöä ja tuettavia neljä henkilöä. Haastateltavista vain yksi oli mies. Osa haastateltavista oli suhteessa toisiinsa. Tällä suhteella en tarkoita kumppanuussuhdetta vaan jonkinlaisia ihmissuhteita yleensä. Kaksi tukijoista oli tietysti kumppaneita keskenään, koska toimivat yhdessä tukiperheenä. Kahdella haastateltavista oli keskenään tukisuhde ja kolmella haastateltavista oli huoltaja- lapsi suhde. Haastateltavia 1 ja 2 haastateltiin yhtäaikaaisesti samoin kuin haastateltavia 3 ja 4. Muut haastattelut olivat yksilöhaastatteluita. Alla havainnollistava kuva (kuva3.) suhteista. Keskinäisiä suhteita on merkitty nuolilla.

Kuva 3. Haastateltavien keskinäiset suhteet.

Aineisto noudatteli osin samoja teemoja, kuin tutkimusongelmani sekä teemahaastattelun runko. Aineistosta nousi kuitenkin esiin sellaisia teemoja, joita en ollut osannut odottaa kuten se, kuinka tukijat pohtivat omaa rooliaan suhteessa tuettaviinsa, ajan antamisen ja saamisen merkitys sekä yllätyksenä tuli vielä se, kuinka iso rooli kaikenlaisella tekemisellä on tukisuhteessa. Oikeastaan kaikissa teemoissa korostuu päätutkimusongelmani; merkitys. Aineistosta nousseet teemat korostavat merkityksiä, koska haastateltava on nostanut ne esiin; hän on kokenut asian tärkeäksi kertoa, itselleen merkitykselliseksi. Yhtenä yläteemana kaikille teemoille voi siis pitää merkitystä. Muuten olen jakanut aineistoa seuraavanlaisiin teemoihin: Tukisuhteen alku ja edellytykset, motivaatio, suhteet, oma rooli, roolimallit, tekeminen ja kokemukset sekä tukisuhteiden tarjoama tuki.

Motivoivat tekijät kertovat hyvin merkityksistä sekä siitä, kuinka merkitykselliset asiat motivoivat. Myös se, kuinka tukijat ja tuettavat kuvailivat suhteitaan ja suhtautumistaan suhteeseen nostaa hyvin esiin niitä merkityksiä, joita suhteelle ja suhteessa annetaan. Kaikilla oli muodostunut jollain tavalla tärkeäksi koettu suhde tai ainakin kivalta tuntuva suhde tukijoihinsa tai tuettaviinsa. Mielestäni myös rooleista kerrottaessa nousee esiin merkityksiä: kuuntelemisen ja tukena olemisen tärkeys, ohjaamisen ja opettamisen merkitys; oman itsensä merkitys tuettavalleen.

Näiden lisäksi erityisen vahvasti nousi esille tekeminen ja kokeminen. Kaikissa haastatteluissa kerrottiin, mitä tekemistä, kokemuksia, elämyksiä tukisuhteet ovat pitäneet sisällään. Tukijat myös hieman pohtivat, mikä tekemisen ja kokemusten merkitys on tukisuhteissa. Rooleista oli useissa haastatteluissa myös puhetta, niin tukijoiden kuin tuettavienkin. Tukijat puhuivat omasta roolistaan ja tuettavat tukijoista roolimalleina. Haastatteluissa nousi esille aikuisenmallina oleminen sekä miehenmallina oleminen. Naisenmallina olemisesta sen sijaan ei ollut mitään puhetta. Ajan antaminen ja saaminen sai oman ison osansa haastatteluissa. Kaikki tukijat kertoivat uskovansa, että sillä ajalla, jonka antavat tuettavilleen, olevan merkitystä. Kaksi tuettavista osasi arvostaa sitä aikaa, jonka saavat itselleen. Pääteemoja havainnollistava kuva vielä alla (Taulukko 1.).

Merkitykset

Tukisuhteen alku ja edellytykset	Tukijat ja tuettavat
Motivaatio	Tukijat ja tuettavat
Suhteet	Tukijat ja tuettavat
Oma rooli	Tukijat
Roolimallit	Tuettavat
Tekeminen ja kokemukset	Tukijat ja tuettavat
Tukisuhteen tarjoama tuki	Tukijat ja tuettavat

Taulukko 1. Teemat

Motivaation olen vielä eritelty omiksi alateemoikseen. Motivaatiota eritellessäni sovellan Yeungin nimeämiä vapaaehtoistyön orientaatioita. Etsin aineistosta motivaatiosta kertovia tekijöitä ja kiinnitin huomiota siihen, ovatko ne samankaltaisia kuin Yeungilla. Osittain aineistossa oli huomattavissa samoja tekijöitä ja osin erilaisia ja siksi sovellankin omissa tuloksissani Yeungin mallia. Omassa sovelluksessa on myös tuettavien ajatuksia motivaatiosta kertovista orientaatioista, miltä kantilta he ovat asiaa katsoneet. Alla havainnollistava taulukko kaikista teemoista alateemoineen (Taulukko 2.).

Merkitykset

Tukisuhteen alku ja edellytykset	Tukijat ja tuettavat
Motivaatio <ul style="list-style-type: none"> - Tekemisen kaipuun orientaatio - Kokeilunhalun orientaatio - Auttamisen orientaatio - Ryhmään kaipuun orientaatio 	Tukijat ja tuettavat
Suhteet	Tukijat ja tuettavat
Oma rooli	Tukijat
Roolimallit	Tuettavat
Tekeminen ja kokemukset	Tukijat ja tuettavat
Tukisuhteen tarjoama tuki	Tukijat ja tuettavat

Taulukko2. Kaikki teemat

6.1 Taustatietoja

Tuettavien määrät vaihtelivat. Tukiperhe kertoi, että heillä oli tuettavia lapsia alun perin kolme sisarusta ja sittemmin tullut vielä neljäs tuettava samasta perheestä. Haastateltavilla lapsilla on tukiperhe ja he käyvät siellä molemmat, yhdessä. Tukihenkilöllä on yksi tukisuhte ja siis yksi tuettava. Tukisuhteiden kestot myös vaihtelivat. Yksi suhde oli kestänyt jo yli kolme vuotta, toinen lähemmäs kaksi vuotta ja kolmas reilun puolentoista vuoden verran. Tukiperheessä lapset vierailevat kerran kuussa viikonlopun yli ja tukihenkilö- tuettava- suhteessa he tapaavat keskenänsä kahden viikon välein eli kaksi kertaa kuussa. Poikkeuksena oli tukiperheen neljäs myöhemmin tullut tuettava joka käy kahden kuukauden välein, koska oli katsottu, että tämä on vielä niin nuori, että on parempi käydä vanhempia sisaruksia harvemmin. Toisaalta tukiperhe kertoi haluavansa antaa enemmän aikaa vanhemmille sisaruksille:

*”Kun halutaan sit, et kolme on joka toinen kuukaus ja neljä on joka toinen kuukausi. Et meillä on enemmän aikaa näille isommille.” H2**

*”Et sillen ei niinku isompien kans pääse tekee sellasia vähän niinku isompien juttuja välttämättä.” H1**

Lasten haastattelussa ei alun perin selvinnyt, kuinka usein he käyvät tukiperheessä. Se selvisi sittemmin heidän huoltajansa haastattelussa. Lapset itse kertoivat:

”Välillä viikonloppuna ja joskus muinakin päivinä. Ja vapaa päivillä. Välillä.”
H3#

6.2 Tukisuhteen alku ja edellytykset

Kaikki tukijat olivat käyneet ennen toiminnan aloittamista haastattelussa ja toimintaan valmistavalla kurssilla. Kaikissa tukisuhteissa oli aloitettu ensin tutustumalla ja tapaamalla lyhyempiä aikoja. Kaikissa tukisuhteissa haastateltavat myös kertoivat suhteen kehittyneen huomattavasti alun tutustumisista tähän päivään. Haastateltavat puhuivat kokeilemisesta tai tutustumisesta. Syyt toiminnan aloittamiseen tukijoilla olivat samankaltaiset; auttaminen. Yksi tukijoista korosti sitä, että hänellä on auttamishalua ollut aina ja oli suunnitellut jo pidemmän aikaa ainakin jonkinlaisen vapaaehtoistoiminnan aloittamista. Toisaalta hän oli myös toimintaa aloitellessaan pitkällä sairauslomalla ja aikaa jonkinlaiselle tekemiselle oli. Hän kertoi, että halusi tehdä ainakin jotain ”työtä”, vaikka sitten palkatontakin. Yksi haastateltavista kuvaili tukisuhteelle olleen omassa elämässä tilaa ja oman elämäntilanteen olleen sellainen, että tuli ajankohtaiseksi miettiä tukijana olemista ja hän kertoi myös aikojen saatossa katselleittensa lehti- ilmoitusten osaltaan innoittaneen mukaan toimintaan:

*”Ja se voi olla ihan semmonen hauska, hauska juttu sitten, et tota niin, jos on mahdollisuus.. mahdollisuus tämmöseen, niin tota voitais kokeilla.” H1**

Yksi tukijoista kuvaili, että tukisuhteen aloittamisen syynä tuettavan puolelta oli se, että tuettavalle haluttiin pysyvyyttä ihmissuhteisiin. Pysyvyyttä kaivattiin nimenomaan aikuisuhteisiin, koska tuettavan elämän aikana aikuiset hänen elämässään olivat useaan otteeseen vaihtuneet. Tuettavan huoltaja oli alkutapaamisen yhteydessä nimenomaan painottanut tukijalle kaipaavansa pysyvyyttä lapsensa elämään. Yksi tuettavista epäili tukijoidensa aloittaneen toiminnan siksi, koska uskoo heidän perusluonteeseensa kuuluvan auttamisen. Hän kuvaili heitä auttavaisiksi.

Tuettavien puolelta syyt tukisuhteen aloittamiselle olivat osittain samat. Yksi tuettavista kuvaili sitä, kuinka alun perin tarkoituksena oli saada hänelle tukiperhe, mutta se ei ollut siinä ajankohdassa mahdollista. Hän kertoi huoltajansa halunneen hänen näkevän ehjän perheen sekä perheen, jossa on kaksi vanhempaa. Haastateltu huoltaja kertoi myös halunneensa lapsilleen miehenmallin, lastensa näkevän erilaisia perheitä ja ihmisiä sekä tämän lisäksi hän kuvasi oman jaksamisensa olleen siinä vaiheessa ”aika ääriajoilla”. Hän kertoi, että on yksinhuoltaja ja, että lasten isät eivät ole olleet mukana lasten elämässä. Hän myös kuvasi sitä, että omasta läheisverkostosta ei ole ollut avuksi, vaan hän enemminkin itse on ollut läheisverkoston apuna, mutta läheisverkosto ei ole pystynyt antamaan hänelle itselleen sitä apua, mitä hän tarvitsee: omaa aikaa.

Vaikka useimmat haastateltavista kuvasivat suhteen lähteneen hyvin käyntiin, oli alku kuitenkin paljolti tunnustelemista ja kokeilemista. Kaksi haastateltavista puhui luottamuksesta. Alussa luottamus ei ollut niin hyvä ja se on kehittynyt suhteen aikana. Toisaalta myös kaksi muuta haastateltavaa nostaa esiin sitä, että tuettavilta meni aikaa heidän hyväksymiseensä ja lasten kokeilleen heidän rajojaan. Yksi haastateltavasti sanoi suhteen alun olleen oikeastaan aikaa rankkaa.

”Muutamat ekat kerrat se oli sillain: mm, ni ei siit oikein mitää saannu irti kolme vuotiaasta, että, mitä se nyt haluaa sitten ja ennen, ku se otti meidät sitte, hyväksy. Ne vähän niinku haki sitä meidän rajoja ja kokeili meitä paljon”
H2*

”Et me käytiin eka niinku tyttöjen kaa yhdessä tutustumassa heidän kodissaan ja niinku heidän elämäänsä. Et me saatiin tutustuu niihin ennen sitä. Ja sit kun päädyttiin, et vitsi, et tää niinku natsaakin hyvin, et ne on ihanii ne ihmiset ja kyl mä niinku luotan niihin ja ne on tosi mukavii. Ja tytötkin tykkäs. Nii sitten alotettiin pikkuhiljaa, et ne saatto olla päivän reissulla eka niitten kanssa ja sitten, sit se pidenty yhteen niinku yöhön ja sitten niinku alotettiin kuukauden välein, et on viikonloput niinkun.” H5#

”No eka se oli tietysti sellasta, et mä en oikein luottanu Jaanaan.” H6#

”Ja sitten lähettiin siitä kattomaan, miten menee ja hyvin lähti kyllä.” H7*

”Se alku oli kuitenkin, se oli aika rankkaa.” H2*

Haastateltavat pohtivat, mitä tukisuhde heidän mielestään edellyttää. Kaksi tukijoista oli sitä mieltä, että tukijana oleminen ei edellytä mitään ihmeellistä.

”Et en mä ymmärrä, tajuu, et miksei siihen, kuka vaan pystyis” H2*

”No siis suosittelen tietysti kaikille, kenellä on vähänkin ylimäärästä aikaa.”
H7*

Toisaalta he olivat sitä mieltä, että siinä hetkessä, kun tavataan, niin täytyy tuettavaan ja olemiseen panostaa täysillä ja antaa aikaa. Myös yksi tukijoista piti tärkeänä sitä, että on siinä hetkessä vain toista varten. Yksi tuettavista nosti esiin sitä, että pitää olla luottamusta,

avoimuutta ja yhteistyökykyä. Hän kertoi, että yhteistyötä tehdään paljon ja tulee olla avoin erilaisille ehdotuksille.

*”Mmmm.. No varmaan sellast niinku, sitä aitoo kiinnostust siihen, sitä juttuu kohtaan ja just sitä, että pystyy olla siin niinku sen lapsen tukena. Et ei välttämät just tarvii mitään paljon just puhuakaan, mut on edes siin läsnä ja hänelle niinku... et antaa periaattees siin hetkes niinku kaiken siihen juttuun. Et se on mun mielest se edellytys sitten kuitenkin siinä. Ja pystyy sitoutuu siihen hommaan...” H7**

”Niinku ihmisille, joka alottaa tän toiminnan tarvii hirveesti olla luottava. Niin, ettei voi niinku ajatella ihmisest etukäteen mitään ennakkoluuloja tai niinku mitään muutakaan tällasta. Täytyy niinku luottaa ihmiseen, et ne vaikka pystyy huolehtii sun lapsista.” H5#

Yksi tuettavista korosti myös sitä, että tarvitsee olla motivaatiota suhteen luomiseksi. Tukisuhteeseen tarvitaan paitsi luottavaisuutta myös sitä, että tuettava haluaa ja on valmis otamaan vastaan apua. On oltava halua tehdä muutosta omaan elämäntilanteeseensa.

Et niinku, et jos on tosi sellanen tosi ennakkoluulonen ja sellanen niinku jotenki siis ei halua tai kaipaa apua, ei voi niinku mun mielestä tähän ryhtyä, ku täs on niinku hirveesti yhteistyötä, mitä tehään.” H5#

6.3 Motivaatio

Kaikki paitsi kaksi tuettavista kuvaili motivaation alussa olleen hyvä. Kaksi heistä ei kuvaillut motivaatiota lainkaan. Tukijoiden puolelta motivaatioon on vaikuttanut erityisesti se, että he ovat itse olleet kiinnostuneita kyseisestä toiminnasta. Tuettavien puolella nousi esiin halu ja tarve tukeen. Kaikki, jotka motivaatiosta kertoivat, kuvailivat sen edelleenkin olevan hyvä ja toiveissa oli, että suhde jatkuu edelleen.

*”No siis motivaatio oli silloin tosi hyvä, ku oli halunnu lähtee siihen juttuun ja oli innokas ja halukas jotenki.” H7**

Mitä Yeungin vapaaehtoistyön orientaatioihin tulee, niin hänhän tutki motivaatiota nimenomaan siltä kantilta, mikä oli innoittanut, motivoinut vapaaehtoisia lähtemään mukaan toimintaan (Yeung 1999: 4-5). Itse sovellan myös aineistostani nousseita tukisuhteen jatkuessa motivoivia tekijöitä; mikä motivoi pitämään suhdetta edelleen yllä. Olen myös orientaatioiden alla kuvannut, tukijoiden lisäksi, tuettavien kertomia motivoivia tekijöitä. Lisäksi Yeungin

jaottelu motivaation orientaatioihin ei ole omaan aineistooni sellaisenaan pätevä, koska omasta aineistostani nousi myös muita motivoivia tekijöitä. Motivoivia tekijöitä, jotka eivät mielestäni sopineet mihinkään Yeungin nimeämistä orientaatioista. Muut motivoivat tekijät olen nimennyt omaksi alaluvukseen.

6.3.1 Tekemisen kaipuun ja kokeilunhalun orientaatio

Tekemisen kaipuun orientaatio nousi omasta aineistostani esiin neljässä haastattelussa. Kaksi haastateltavaa, yksi tukijoista ja yksi tuettavista mainitsi asiasta nimenomaan toiminnan aloittamiseen liittyen. Tuettava kuvasi sitä, että kaipasi omaa aikaa; aikaa omille tekemisille. Tukija taas kertoi asiasta sairauslomansa liittyen. Hän oli pitkällä sairauslomalla töistä, mutta kaipasi jotain tekemistä sille ajalle.

*”Mut nyt mä sit otinki sillon, ku mä aattelin, et ku mä oon sairalomalla ja en mä voi tehdä mitään, ni jotain auttamistyötä sit edes. Jos ei pysty kunnol tehdä töitä, ni tai niinku rahallista työtä, ni ees jotain sitte.” H7**

”Vaan just siinä, ku mä en niinkun pystyny menee esim. yksin käydä niinku lääkärissä tai niinkun hoitaa niit asioit, mihin mä olisin tarvinnu lastenhoitajaa.” H5#

Edelleen motivoivina tekijöinä tekemisen kaipuun orientaatio tuli esiin suhteen jatkuvuuden kannalta. Yksi tuettavista kuvasi sitä, että suhteessa on mukava olla, koska he tekevät yhdessä tukijan kanssa paljon kaikkea kivaa ja sellaista, mistä itse tykkää.

”Ehk se, et mul on Jaanan kaa tosi kivaa ja mul on niinku...” H6#

Yksi tukijoista taasen kertoi, kuinka itsestään on hauska tehdä ja mennä; tuettavat saavat myös tukijaa liikkeelle. Kaikki tukijat puhuivat siitä, että on mukava tehdä juttuja yhdessä, kun itsekin pitää niistä jutuista, joita tehdään.

*”Mutta tota kyllä siis tota mun mielestä ihan mukavia kokemuksia. Että tää on ollu ihan sillain niinku hauskaa, motivoivaa ja onhan se taas ollu niinku hauskaa lukee satujaki lapsille.” H1**

*”Se on hyvä syy mennä tommosia tekemään ja... Niin saa ja mekin päästään kaikennäkösiin lastentapahtumiin.” H2**

Kokeilunhalu ei varsinaisesti tullut esiin kuin kahdessa haastatteluista, yhdessä tukijan haastattelussa ja yhdessä tuettavan haastattelussa. Kokeilemisesta muutoin puhuttiin sen yhteydessä, että täytyy ensin tutustua; kokeilla kuinka menee ja sujuu. Toisaalta voisiko ajatella, että jos on ollut kiinnostusta tukitoimintaan, niin on täytynyt lähteä käytännössä kokeilemaan, mitä se on? Tukija puhui kokeilunhalusta sen yhteydessä, että se on mahdollista. Tuettava kuvasi omaa suhtautumistaan siihen, että tukiperheen sijaan hänelle tarjottiin tukihenkilöä, jota voisi kokeilla.

*”Ja tota se voi olla ihan semmonen hauska, hauska juttu sitten, et tota niin, jos on mahdollisuus.. mahdollisuus tämmöseen, niin tota voitais kokeilla.” H1**

”Ja sit tota sit ku mä sain tietää, et mulle tuliski tukihenkilö, et oisko se niin paha. Ni sit mä olin, et en tiiä kokeillaan, et kaikkee pitää kumminki kokeilla ja sillein.” H6#

6.3.2 Auttamisen ja ryhmään kaipuun orientaatio

Auttamisen orientaatio tuli esille paitsi haluna auttaa myös avun kaipuuna ja tarpeena. Tukijat puhuivat halustaan auttaa ja osa tuettavista taas kertoi tarvitsevansa apua. Auttamisen halu oli yksi perimmäisistä syistä tukitoiminnan aloittamiseen tukijoilla ja toisaalta tuettavien puolelta se, että avulle oli tarvetta. Toisaalta avun antaminen ja saaminen olivat myös motivoivia tekijöitä suhteen jatkamiseksi edelleen. Suhteen edetessä tukijoilta löytyi edelleen halua auttaa ja tuettavilla oli edelleen tarvetta avulle.

*”No siis motivaatio oli sillon tosi hyvä, ku oli halunnu lähteä siihen juttuun ja oli innokas ja halukas jotenki... Mul on se halu ehkä auttaa ihmisiä, mul on se syy, miks mä oon tähän alunperin lähteny, et haluun auttaa.” H7**

*”Että toivottavasti siitä on ollu sitä apua, mitä tässä ehkä niinku lähtökohtaisesti haettiin.” H1**

”Tai, jos must tuntuu, et mä en enää tarvii sitä, et mun niinku elämä muuttuu sillain, mut kyl mä toivoisin niinku, et tää jatkuis ainakin sen tän lasten niinku ajan, ku ne on niinku pieniä.” H5#

Yksi tuettavista kuvasi sitä kaikkea apua, mitä tukisuhde on hänelle tarjonnut. Hän toivoo, että tukisuhde ei juuri niiden syiden takia loppu, koska uskoo, että ilman tukisuhteen antamaa

apua hän ”*palaa aikaisempaan olotilaansa*”, mitä hän kuvasi masennukseksi. Palaan vielä myöhemmin tuloksissani tukisuhteista saatuun apuun ja tukeen.

Missään haastatteluissa ei tullut ilmi, mitään ryhmään kaipuuseen viittaavaa. Vastauksissa kuvailtiin enemmänkin toiseen ihmiseen liittymistä ja ihmissuhteita. Voisiko ryhmään kaipuun orientaatiota kutsuakin toisiin ihmisiin suuntautumisen orientaatioksi? Yksi haastateltavista nosti kyllä haastattelun lopuksi esille tukijoiden vertaistapaamiset, mutta kertoi, että ei ole niissä itse kovin aktiivisesti käynyt. Palaan suhteisiin vielä seuraavassa kappaleessa.

6.3.3 Muut motivoivat tekijät

Yksi tukijoista kuvasi motivoivaksi tekijäksi sitä, että heillä on kotona paljon tilaa ja tarvikkeita lapsille valmiina. Hän myös kertoi, että omat lapset ovat jo muuttaneet kotoa, joten heillä on nyt mahdollisuus tämän kaltaiseen toimintaan. Lisäksi hän myös kertoo siitä, miten on mukava nähdä, kuinka lapset oppivat ja kehittyvät.

*”Niin se on mun mielestä semmonen pieni, mitä me pystytään heille tarjoamaan ja sitten on tietysti hienoo, että näkee, että ne kehittyä ja oppii.” H1**

Tukija kertoo esimerkin siitä, kuinka he ovat opetelleet pesäpallon pelaamista. Tuettavat olivat oppineet tukijan luona lyömään pesäpalloa ja tukija kertoo, kuinka on upeata seurata lasten uuden oppimista.

*”Mun mielestä se on hienoo, kun näkee tota, he siitä innostuu ja oppivat lyömään ja näin” H1**

Toinen tukija kuvaa sitä, kuinka on jo niin tottunut tietynlaiseen rytmiin; kun lapset käyvät kerran kuukaudessa. Hän myös kertoo, kuinka tuettavista on tullut tärkeä osa heidän elämänsä ja miten haluaa tietää ja nähdä, mitä heille kuuluu.

*”Jotenkin sitä jo odottaa seuraavaa kertaa, kun ne tulee ja mä oon jo tottunut siihen rytmiin, siihen tiettyyn rytmiin, et ne tulee ja tietenkin haluu aina nähdäkin, mitä lapsille kuuluu. Ja jotenkin tuntuu, et jos se loppuis yhtäkkiä, ni mitä meil sitten olis...” H2**

Useammassa haastattelussa nousi esiin molemminpuolisuus, vastavuoroisuus. Kun sekä tukija että tuettava saavat suhteesta jotain itselleen ja kun näkee toisen saavan jotain. Kaksi tuettavista kuvasi sitä, että uskoo myös tukijoiden saavan jotain itselleen heidän yhdessäolostaan.

Kaikki tukijat puhuivat siitä, että useimmiten heillä itsellään on myös kivaa ja on mukava nähdä, kun toinen nauttii.

*”Ja sit mä tykkään itekki liikunnasta, ni se on sit, mun on itekki helppo lähtee sinne sit mukaan” H7 **

”Kyl mä nyt uskon, et sillain Jaanakin saa täst jotain kokemuksi.” H6#

*”Nii se on kuitenkin molemminpuolista, et me saadaan ja he siinä samalla saa. Niin kylhän se meillekin antaa tosi paljon nää viikoloput ainaski.” H2**

Iso motivoiva tekijä oli se, että on kiva olla ja mukava tehdä. Kiva oleminen nousi esiin kaikissa haastatteluissa, niin tukijoiden kuin tuettavienkin. Myös tuettavat lapset kuvasivat oloaan tukiperheen luona kivaksi. Leikkimässämme leikissä minun hahmoni kysyi, millaista on olla tukiperheen luona.

”On ihan kivaa.” H4#

”No aika kivaa.” H3#

6.4 Suhteet

Suhteet puhututtivat haastateltavia paljon. Niistä puhuttiin jossain muodossa kaikissa haastatteluissa. Yhteistä sekä tuettaville että tukijoille oli se, että suhteessa oli kiva ja mukava olla. Tukijat nostivat esiin suhteen tuettaviinsa, suhteen tuettavien huoltajiin sekä luottamuksen suhteessa. Tuettavat taas nostivat esiin samoin kuin tukijatkin luottamusta. He kertoivat myös saneensa vastauksia kysymyksiin, suhteen joustavuudesta sekä hyvästä tunteestaan suhteessa. Luonnollisestikaan kaikki eivät nostaneet samoja asioita esiin, vaan kaikista edellä olevista asioista oli jossain kohtaa puhetta. Alla oleva taulukko kuvaa aiheita, jotka nousivat esiin suhteista puhuttaessa (Taulukko 3.).

Suhteet

Tukijat	Tuettavat
<ul style="list-style-type: none"> - Suhde tuettaviin - Suhde tuettavien huoltajiin - Luottamus 	<ul style="list-style-type: none"> - Luottamus - Vastauksia omiin kysymyksiin - Suhteen joustavuus - Hyvä tunne suhteessa

Taulukko 3. Aiheita, jotka nousivat esiin suhteista puhuttaessa

Tukijat pohtivat suhdettaan paitsi tuettaviinsa myös heidän huoltajiinsa. Suhteessa tuettaviin pohdittiin luottamusta. Kaksi tukijoista kuvasi luottamuksen kehittyneen ja rakentuneen suhteen edetessä. He kertoivat myös siitä, kuinka tuettavista on tullut heille tärkeitä ja osa heidän elämäänsä.

*”Ni mun mielestä kyllä sen näkee, et ne lapset on sillain niinku muuttunu ja oppii luottaa ja sitten niinku kokee sen, että tänne on kiva tulla ja halua tulla.” H1**

*”Mun mielestä nehän tulee, ku kotiinsa tänne. Ku pikkuhiljaa, ku me päästiin se puol vuotta yli. Näki, et ne kiukuttelee meitä ja kokeilee, et miks äiti ja isi heittää meijät tonne viikonlopuks. Nyttten ei oo mitään ja menee lelunurkkaan ja ne on, ku kotonasa täällä. (-) Jotenkin on ottanut ne omakseen” H2**

Yksi tukijoista oli tyytyväinen siihen, kun tuntui, että hänen tuettavansa luottaa häneen ja kertoo hänelle asioita. Hän puhui myös, että heidän suhteessaan hän pitää avoimuutta luottamuksen ohella erittäin tärkeänä. Hän kertoi, kuinka itsekin pystyy avoimemmin ottamaan asioita esille verraten suhteen alkuun. Hän myös ainoana haastateltavista nosti esiin sopimuksissa pysymisen ja niistä kiinni pitämisen.

*”No varmasti se, ku mä oon jo sanonu, ni se avoimuus ja se luottamus toiseen, et nyt just, ku itekki tuntee Kaijaa enemmän ja pystyy jo sanomaan niinkun itekki aika suoraan asioita, et ei tarvii niin silleen, niin paljon sitte mieltiä. Ja sitten se, et pidetään kiinni sovituist jutuista. Se on tosi tärkee, et Kaija on kyllä aina pitäny ja mäkin.” H7**

Tukijat pohtivat suhdettaan myös tuettaviensa huoltajiin. Huoltajiin ei ollut kehittynyt erityistä suhdetta. Tukiperhe kertoo, että he soittelevat huoltajille sopiakseen aikatauluista ja joskus vaihtakseen kuulumisia. Vanhemmat ovat kertoneet, että lapset ovat aina innolla tulossa tukiperheen luokse ja odottavat kovasti sinne pääsyä. Muuta palautetta vanhemmilta ei ole tullut. Tukihenkilö kertoo, että tapaa tuettavansa huoltajaa yleensä hakiessaan tai vihdessään tuettavaa kotiinsa. Siinä yhteydessä tulee tuoreimmat kuulumiset yleensä vaihdettua. Hänkään ei ole saanut huoltajalta erityistä palautetta siitä, mitä tuettava kotona on puhunut. Kaikki tukijat toivoivat, että olisivat saaneet ja saisivat enemmän palautetta huoltajilta. Tukiperheellä oli jopa epä tietoisuus siitä, miten vanhemmat ajattelevat heidän toimineen. He toteavat, että ovat kai sitten toimineet oikein, kun mitään ihmeellistä ei ole heiltä kuulunut.

”Mut muuten niinku tosi hyvät, et ei hän mulle mitenkään... niinku vähättele mun työtä tai tätä juttuu. Et hänet nään oikeestaan joka kerta siellä kotona,

*ku mä haen Kaijaa tai sitten kun vien. Et siinä kysellään kuulumisia ja tällasta, mutta ei muuten.” H7**

*”Nii... kyl ne ainakin vanhemmat aina sanoo, et ne odottaa oikeen, et ne pääsee meille. Et ei meil silleen hirveesti, et me vaan puhutaan lasten asioista. Hän on vähän kertonut omista sairauksistaan mulle ja, mitä hän nytte... mut hyvin vähän. Et sillen kerran kuukaudessa soitellaan, jos ei oo mitään niinku ihmeellistä.” H2**

Tukiperheen vanhemmat kertovat toisaalta alkuun halunneensa ottaa enemmän kontaktia tuettaviensa vanhempiin. He myös olettivat, että vanhemmat olisivat halukkaita tietämään, mitä heidän lapsensa ovat viikonlopun aikana tehneet. Alkuun tukiperhe oli pyytänyt vanhempia käymään kotonaan sisälläkin, jos he tulivat vaikkapa lapsia hakemaan, ja vaihtamaan keskinäisiä kuulumisia. Tällainen oli hiipunut aika nopeasti pois. Yksi tukijoista kertoi myös sitä, että oli jossain kohtaa tuntenut olevansa vähän välikätenä lapsen ja vanhemman suhteessa. Heillä oli ollut selkkaus, jossa he olivat eri mieltä ja kumpikin oli ikään kuin hakenut tukijaa omalle puolelleen asiassa.

Tuettavat nostivat myös suhteet esiin. Nuorimmat haastateltavat kertoivat suhteestaan vain muutamalla kuvaavalla sanalla. Yksi tuettavista korosti erityisesti luottamusta; että hän voi kertoa tukijalleen asioita omasta elämästään. Hän koki myös saaneensa apua ja tukea mieltä askarruttavissa asioissa. Huoltaja kertoi välien olevan hyvät ja lämpimät. Hän kertoi, että pystyy luottamaan tukiperheeseen ja siihen, että he pitävät hyvän huolen hänen lapsistaan. Hän myös kuvaili sitä, kuinka tukiperhe pyytää aina luvan häneltä esimerkiksi silloin, kun ovat käyneet esittelemässä lapsia omille sukulaisilleen. Tuettava kertoi myös, kuinka joustavuus ja luottamus ovat siinä suhteessa kehittyneet, että uskaltaa vapaammin kysyä ja soitella, jos tarvitsee esimerkiksi vaihdella aikatauluja tai jos tulee jotain omia menoja, mihin toivoisi lasten saavan hoitajaa.

”Ja just sellanen, et mä pystyn oikeesti puhuu sille kaikesta tai niinku lähes kaikesta. No sit Jaana hyväksyy mut tälläsena, ku mä oon ja mä hyväksyn sen sellasen, kun se on. No se on kiva, kiltti, se ei tuomitse. Se on tosi silleen niinku, se on silleen rohkaseva. Ja sit se on tosi sellanen, niinku mukava. Ja sit... se on tosi silleen hauska. Ja sit se on sellanen... öö... reipas.” H6#

”Siis meil on tosi lämmin ja sellanen niinku tosi hyvä suhde, et me pystytään keskustella niinku asioista ja niinkun sopia niit aikatauluja esim, jos vaikka tulee menoja jommallekummalle, ni pystyy ehdottaa, et sopisko tällanen päivä.” H5#

Leikityn leikin yhteydessä nuorimmat haastateltavat kertoivat olevansa iloisia, kun tukiperhe tulee hakemaan heitä viikonlopuksi luokseen. He kuvailivat käyntien tukiperheen luona tuntu-
van ”hyvältä” H4#. He molemmat myös kuvailivat tukiperheen luona olevan kivaa. Toisaalta he myös kertoivat tukiperheen vanhempien tulevan välillä vihaiseksi, kun lapset tekevät joi-
tain sellaista, mistä tukiperhe ei pidä. Tukiperheen isästä he kertoivat pitävänsä:

”No keskiverran” H3#

”No tosi, tosi paljon” H4#

Tukiperheen äidistä he kuvailivat pitävänsä:

”Jättiläisesti” H3#

”Tosi, tosi, tosi jättiläisesti” H4#

Huoltaja arvioi lastensa suhdetta tukiperheeseen. Hän kertoi, että lapset ovat lähteneet tuki-
perheen luo suhteen alusta asti innoissaan. Hän uskoi, että tukiperhe on lapsille todella tär-
keä ja lasten olevan myös tukiperheelle tärkeä.

*”Et tytöt kyllä varmaan niinku tai mer... mä tiedän, et merkitsee tosi paljon
niinku. Mä huomaan, et on niinku lämmin suhde niilläkin. Ne on käynny niinku
ihan niinku sukulaisten luona tyttöjen kanssa.” H5#*

Huoltaja pohti myös sitä mahdollisuutta, että lapsille ja tukiperheelle voi tulla jonkinlainen
elinikäinen suhde, kun tukisuhde virallisesti päättyy. Hän ajatteli, että lapset pitävät tukiper-
heen vanhempia kuin ”kenä tahansa tätinä ja setänä”, mutta tärkeinä tätinä ja setänä.

*”Voi olla, et tyttöillä ja niinku heillä voi niinku syntyä loppu elämäks sellanen,
et saattavat niinku soitella ja jutella, nähdäkin aina välillä.” H5#*

6.5 Oma rooli

Oma rooli suhteessa tuettaviin oli asia, joka puhututti jonkin verran tukijoita. Teemahaastat-
telun rungossa ei ollut mitään rooleihin viittaavaa, mutta ne tulivat tukijoiden haastatteluissa
jonkin verran esille. Tukiperhe pohti omaa rooliaan muun muassa siltä kantilta, että ovat jol-
lain lailla ikään kuin opastajan tai neuvojan asemassa. He eivät käyttäneet roolistaan sellaisia
sanoja, vaan ne ilmenivät monissa kohdissa haastattelussa, jossa tukiperhe kertoi, kuinka
opastavat ja asettavat rajoja lapsille arkisissa asioissa. Näitä asioita olivat esimerkiksi leikkien

jälkeen omien jälkien siivoaminen, auttaminen pöydän kattauksessa sekä tukiperheen isä oli opettanut naulan naulaamista ja polkupyörällä ajoa tuettavilleen.

*Ja justiinsa tää toisiks vanhin lapsikin, ni se opetteli meillä ajaa ilman apupyöriä sillon aikoinaan. Ja seuraavakin opetteli ja nyt on sitten tän seuraavan vuoro. Niin pitäs varmaan jo sekin taito oppia.” H1**

*”Et opetetaan näitä asioita, että saisinko ja kyllä se niinkun perille on mennyt sekin oppi, että vähän tämmösiä, ettei niinkun ihan noin vaan kaikki tapahdu, ku sormia napsauttaa. En tiiä, et muistavatko hyvällä vai pahalla, ne on kuitenkin semmosia asioita, mitä jokaisen pitäs varmaan jossain vaiheessa oppia. Mitä aikasemmin sen parempi” H1**

Lisäksi tukiperheessä pohdittiin omaa roolia siinä suhteessa, kuinka paljon lapsilta voi kysellä heidän kodin sisäisiä ja muun elämän asioita. Puheista ilmeni myös, että tukiperhe näkee itsensä jonkinlaisena erilaisten kokemusten tarjoajana. He moneen kertaan kertoivat siitä, kuinka haluavat tarjota lapsille erilaisia kokemuksia, myös sellaisia, joita ei ehkä muuten heidän elämässään tulisi koettua. Haastattelun lopuksi tukija kertoi myös siitä, kuinka yksi heidän tuettavista lapsista oli erityisesti hakenut tukiperheen isästä jotenkin miehenmallia.

*”Eihän ne puhu meille perhe-elämästäkään mitään, ei me mitään kysytä, mut ei koskaan, ne ei mainitse sanaakaan” H2**

*”Kun me on just tietysti ajateltu sillain, että ei me, ei meidän kuulu niinku sillä tavalla heidän kodin asioihinsa, jos he sitten ite jonkun asian haluaa kertoa, niin saavat kertoa, mutta meille ei sitten niinku...” H1**

Myös tukihenkilö puhui neuvon antamisesta ja jonkinlaisesta ohjauksesta sekä kokemusten tarjoamisesta. Sen lisäksi hän nostaa esiin myös kuuntelijana ja tukena olemisen. Hän kertoi tuettavansa sanoneen hänelle, että tuntuu kuin tukija olisi hänellä kuin isosisko. Tukija kokee itse olevansa tietysti aikuinen, mutta jonkinlainen kaveri myös tuettavalleen; aikuinen kaveri.

*”No must tuntuu ainakin, et tää on niinku Kaijalle tärkeä juttu. Et hän on mulle sanonu, et hän kokee, et mä oon vähän niinku hänen isosisko. Et mä en sit tiedä onks se taas ihan se rooli semmonen, et mä olisin joku aikuinen, et hän ehkä aattelee, et mä oon jotenkin semmonen, vaikka aikuinen olenkin, mut vähän semmonen kaveri...” H7**

*”Sitten mä oon oikeestaan vaan siinä kuuntelijan roolissa lähinnä ja siinä tukena” H7**

6.6 Roolimallit

Haastatteluissa oli paljon puhetta aikuisenmalleista, miehenmalleista ja erilaisista perheistä. Tukijat kokivat olevansa jonkinlaisia roolimalleja tuettavilleen. Yksi koki olevansa miehenmalli ja toinen aikuisenmalli, mutta samalla kaveri; aikuinen kaveri. Näistä rooleista kerroin jo edellisessä kappaleessa, jossa tukijat pohtivat omaa rooliaan. Paneudun tässä kappaleessa enemmän tuettavien kokemuksiin tukijoiden sijaan, koska myös tuettavat puhuivat rooleista roolimallien näkökulmasta.

Kaksi tuettavista puhui roolimalleista. Toinen kertoi, että alun perin hänelle oli haettu tukiperhettä, jotta hän voisi sitä kautta nähdä ehjän perheen. Puhetta oli myös siitä, kuinka miehenmallit ovat hänen elämässään vaihtuneet useampaan otteeseen.

”Joo sellanen niinku, miten mä nyt itse sanoisin sen silleen... Niinku tavallaan ehjän perheen.” H6#

Tukiperheen sijasta päädyttiin tukihenkilöön, josta tuettava sai itselleen aikuisenmallin. Eriyisesti hän puhui siitä, että saa olla luotettavan ihmisen seurassa ja luonnehti tukihenkilöään luotettavaksi, mukavaksi, hauskaksi ja reippaaksi. Tuettava kertoi, että tukija on hänelle kuin isosisko.

”En, se on mulle jo nyt, ku isosisko.” H6#

Toinen tuettava puhui siitä, kuinka tukiperheessä, jossa hänen lapsensa käyvät näyttäytyä selvä miehenmalli. Lapset kuulemma tekevät eri asioita tukiperheen isän ja tukiperheen äidin kanssa ja kertovat niistä huoltajalleen. Hän piti myös tärkeänä sitä, että lapset näkevät erilaisia perheitä, perheitä, joissa on mies ja nainen.

”Tai silleen, et mitä ne on niinku tehny vaik toisen kaa ja mitä toisen kaa, et niinku huomaa, et siel on niinku sellanen selvä miesmalli, joka niinku tulee esiin aika paljon.” H5#

”Näkee erilaisii perheitä myöski. Se on ihan hyvä, et ei nää vaan niitä yhden vanhemman perheitä vaan niinkun, et näkee sellasii perheitä, et on mies ja nainen.” H5#

6.7 Tekeminen ja kokemukset

Suuri merkitys tuntui olevan kaikenlaisella tekemisellä ja kokemuksilla, joita tukisuhteesta on saatu. Haastattelujen mukaan kaikissa suhteissa on tehty ja puuhasteltu paljon kaikenlaista. Kaikki tukijat kertoivat asioista ja retkistä, joita he ovat tehneet. Tukijoiden haastatteluissa nousi esiin erilaiset retket muun muassa Puuhamaahan, Tallinnaan ja erilaisiin tapahtumiin.

*”No just se, et saa tehdä vähän jotain muuta, niinku just, jonkun muun, ku äidin kanssa, ettei se veli oo aina siellä. Ja sitten no just se varmaan, et pääsee kokeilee kaikkii eri juttuja.” H7**

Kaksi tukijoista nosti esiin sitä, että he haluavat tarjota erilaisen tekemisen ja puuhastelun muodossa erilaisia kokemuksia tuettavilleen; sellaisia kokemuksia, joita he eivät välttämättä muuten kokisi. Erityisesti tukiperheen vanhemmat nostivat esille sellaista tekemistä, joka oli heidän mielestään hyvin normaalia ja arkista, mutta lapsille erilaista ja erikoista. Kaikki tukijat halusivat tarjota elämyksiä tuettavilleen.

*”Kyl mä ainakin koen sen niin, että tosiaan, kun heidän kotiolonsa on varmasti erilaista verratuna meidän, koska he asuu sillä tavalla enemmän kaupunki miljöössä, ni meillä sit ollaan enemmän täällä maalla ja saadaan niinku touhuta semmosia asioita, mitä ne lapset ei välttämättä muuten voisi. Niin se on mun mielestä semmonen pieni, mitä me pystytään heille tarjoamaan.” H1**

*”Ei niil oo kotona tämmösii juttuja. Ne on ihan ihmeissään. Syödääkö me ulkona?” H2**

Myös kaikki tuettavat nostivat erilaista tekemistä esiin. Tekemistä olivat muun muassa leffailat, erilaiset liikunnalliset jutut, erilaiset retket ja toisaalta hyvinkin arkiset asiat. Huoltaja kertoi lastensa käyneen ainakin Muumimaailmassa ja mökkeilemässä tukiperheensä kanssa.

”Siis aina kun ne tulee kotiin, ne on tosi innoissaan niinku siitä kertoo, et mitä kaikkee ne on tehny. Et esim. niinku Sanni ja Susakin ne tekee tosi paljon kaikkee kivaa. Tekee niinku yleensä joka viikonloppu niil on jotain niinku elokuvii tai matkoi tai muita. Ne on tosi innoissaan aina.” H5#

”Me ollaan oltu kokeilemassa kaikkii erilaisii urheilulajeja just salil ja sit me ollaan käyty monta kertaa uimas, leffas ja sit me oltiin Tallinnas syksyllä. Ja sit me ollaan tehty lähes kaikkea.” H6#

Yksi tuettavista oli mielissään niistä kokemuksista ja asioista, joita on saanut kokea ja päässyt kokeilemaan. Huoltaja samoin kuin tukijatkin oli sitä mieltä, että erilaiset kokemukset, joita lapset saavat, ovat tärkeässä roolissa tukisuhteessa. Hän kuvaili sitä, että ei tällä hetkellä itse pysty tarjoamaan niin paljon erilaisia kokemuksia lapsilleen, joten on hyvä, jos he saavat niitä jotain muuta kautta.

”Ja kyl mä sit niinku aina ootin, ootan itseasias vieläkin niit tapaamisii sillain innolla, ku pääsee kokeilee kaikkii sellasii, mikä niinku ittee kiinnostaa.” H6#

”Se on tavallaan mejän perheelle semmonen, niinkun, et se on mulle sitä omaa aikaa. Sitte rahallisestikki sitten tytöt pääsee eri paikois käymään, mihin mul ei ei ois esim. varaa viedä. Siis kaikki niinkun Muumimaailmat ja tällaset hotellimatkat ja niinku tällasta näin. Mul ei ois ittel varaa tarjota tytöille niit mahdollisuuksii, ni mun mielest se on mukavaa niinkun. Tytöillekin pystytty tarjoamaan niit kokemuksii, mitä mä en niinku pysty tarjoamaan.” H5#

Myös nuorimmat haastateltavat nostivat esiin paikkoja, joissa voisi retkeillä tukiperheen kanssa ja on ilmeisesti retkeiltykin.

”No vaikka Hoplopissa” H3#

”Naurusaressa... Se on kiva juttu” H4#

Toisaalta niin kun tukijatkin kuvasivat, tekemisen ei välttämättä tarvitse olla mitään kovin erikoista. Yksi tuettavista kertoi tukijansa auttavan häntä aina välillä läksyissä ja lukemaan kokeisiin. Kaksi tuettavista kertoi tukiperheen luona tekevänsä hyvin arkisia asioita:

”Aaa... leikimme. Syödään. Välillä herkutellaan.” H3#

”Herkutellaan välillä. Katotaan illalla vähän elokuvia niinkun...” H4#

”Ja sitten käydään välillä pihalla.” H3#

Tukijoiden kanssa oleminen oli toisaalta samanlaista kuin kotona tai vanhempien kanssa, mutta toisaalta erilaista kahden nuorimman tuettavan mukaan. Yksi tuettava taas korosti sitä, kuinka pääsee kodista ulos tekemään jotain ihan muuta. Vaikka arkistakin tekemistä löytyi, niin tuettavat kertoivat asioista, jotka ovat vähän eri tavalla kuin heidän omassa kodissaan. Yksi tuettava kertoi, että tukijoiden luona on oikeastaan aika samanlaista, kuin kotona, mutta toinen haastateltava täydensi *”siellä on eri sääntöjä” H4#*. Yksi tuettava kertoi, että hänellä ei ole ollut mahdollisuutta normaaleihin lapsen kokemuksiin elämässä ja tukisuhteen aloittaminen oli yksi keino niiden kokemusten tarjoamiseksi; erilaisten kokemusten saamiseksi kuin omassa arjessa on ollut mahdollista.

”Ni äiti niinku haluis, et mä saisin kokee, niinku sellast normaali lapsen elämää tai niinku normaali nuoren elämää” H6#

6.8 Tukisuhteen tarjoama tuki

Merkitykselliset asiat tulivat esille niin annetussa kuin saadussakin tuessa. Annetuksi ja saaduksi tueksi katson myös aikaisemmissa kappaleissa luonnehdittuja asioita: suhteet ja niiden tarjoamat elämykset, roolimallina oleminen sekä erilaisen tekemisen tarjoamat virikkeet ja niiden merkityksellisyys. Lisäksi tukisuhteen tarjoama tuki tuli esille vielä vastavuoroisuutena, tukisuhteeseen panostamisena, hyötynä, jota tukisuhteesta katsotaan olevan sekä erityisesti ajan antaminen ja saaminen nousi esille paljon aineistossa. Tukijat luonnehtivat sitä, millaista hyötyä uskoo toiminnalla olevan ja miten ovat itse vaistonneet tuettavistaan, mitä he tukisuhteesta saavat itselleen. Tuettavat taas pohtivat niitä asioita, joita tukisuhde on heille antanut ja miten tukisuhde on itseä tukenut.

Kuten aikaisemmin nousi esille, merkityksellinen asia tukisuhteissa oli sen molemminpuolisuus. Tukijat kokivat merkitykselliseksi paitsi suhteen molemminpuolisuuden myös sen, että näkee tuettavan nauttivan ja hyötävän. Kaikki tukijat puhuivat siitä, kuinka tärkeää on olla avuksi ja tuntea pystyvänsä auttamaan.

*”Mmm.. no se just, et tulee hyvä mieli ku näkee et toisel on kiva olla ja hyvää olla ja pystyy olee hänelle tukena. Ni se on mulle se tärkein. Ja tietää, et pystyy auttaa häntä. Ne on mul päälimmäiset.” H7**

Ajan antaminen tuli esille kaikkien tukijoiden haastatteluissa. Tukiperhe kertoi, kuinka tuettavien vanhemmat saavat omaa aikaa silloin, kun tuettavat ovat heidän luonaan. He toivoivat vanhempien osaavan arvostaa tätä aikaa. Ajan antamisesta puhuttiin myös panostamisena. Kaikki tukijat puhuivat siitä, kuinka silloin, kun tuettavien kanssa ollaan, he panostavat tuettaviinsa täysillä.

”No en mä tiedä, että tota ehkä jokainen tukisuhde on varmaan yksilöllinenkin, mutta se just ainakin meidän kannalta, että me halutaan sen perheen, joka tarvii apua, ni me otetaan sitten, halutaan niinku niitten taakkaa sitten keventää sillä, että me otetaan meille sitten ne perheen lapset. Että niitten vanhempien ei tarvii niinku huolehtia ja miettiä sinä viikonloppuna sitten. Et ne sais niinku sitten oman aikansa siellä ja meillä tietysti se, että me panostetaan sinä viikonloppuna ihan sitten täysin siihen lasten kanssa tekemiseen ja touhuamiseen. Että me ollaan sitteen periaattees 24h koko ajan niinku niitten

*kanssa ja mennään ja tehdään, että mitä ne sitten melkeen nyt ymmärtää pyytääkki.” H1**

Kaikki tukijat olivat sitä mieltä, että heiltä annettu aika on vähän heidän omasta arjestaan, mutta paljon tuettavilleen. He antavat omasta elämästään pienen hetken, mutta tuettavalle se hetki on merkityksellinen. Se hetki on nimenomaan sitä tukea, jota tuettavalle voidaan tarjota. Hetki, jonka tukijat omasta elämästään antavat ei ole heiltä itseltään mitään pois, mutta antaa kuitenkin jollekin toiselle.

*”No siis suosittelen tietysti kaikille, kenellä on vähänkin ylimäärästä aikaa, ku se antaa, se on kuitenkin aika vähän sun elämästä, mut sitten se kuinka paljon se sit antaa jollekin toiselle.” H7**

Kaikki tukijat puhuivat myös siitä, että menevät aika paljon tuettaviensa ehdoilla kuitenkin kohtuuden rajoissa. Yksi tukija kertoi, että antaa oman tuettavansa päättää, mitä tapaamisilla tehdään. Kaikki tukijat puhuivat siitä, että ovat tapaamisillaan ainoastaan tuettavansa tai tuettaviansa varten.

*”Kyllä niitä aika paljon hemmotellaan, ku mennään sitten niitten ehdoilla, niin paljon, niin kyllä sekin on hemmottelua.” H2**

*”Niinku varmasti se, et hän pääsee niinku tekemään mun kaa ja sit, et mä oon vaan periaattees hänelle. Että ei tarvii mua jakaa pikkuveljen kaa, et nyt mä vaan oon niinku pelkästään hänelle, hänen kanssaan. Et sit hän saa kertoa niit omia juttuja ja on joku joka kuuntelee. Et hän saa huomion, kaiken huomion ja sitä sitten kunnioitankin kyllä.” H7**

Tuettavien haastattelut olivat jonkin verran toisistaan poikkeavia, mutta myös yhteisiä elementtejä löytyi. Nuorimpien haastateltavien haastatteluissa ei ilmennyt muita asioita, joita on jo tullut esille. Kaksi tuettavista kertoi saamastaan tuesta ja sen vaikutuksista heihin itseensä. Ne poikkesivat jonkin verran toisistaan. Toiselle oli merkityksellisintä aika, jonka hän itselleen sai. Toiselle keskusteluapu ja tekeminen yhdessä luotettavan aikuisen kanssa nousivat tärkeään rooliin. Toisaalta tukihenkilön antama aika tuettavalleen mahdollisti yhteiset keskustelut sekä yhdessä tekemisen. Tuettava kuvasi keskustelu avun ja yhdessä tekemisen vaikutuksia itseensä. Hän kuvasi olevansa iloisempi ja positiivisempi ja lähipiirinkin huomaneen sen. Hän oli oppinut suhtautumaan joihinkin asioihin paremmin, kun oli saanut keskusteltua niistä.

”Ni se on sanonu, et mä oon ollu paljon ilosempi ja just silleen, et mä niinku oon just silleen, niinku paljon positiivisempi.” H6#

”Just silleen, et mä niinku tunnen itteki olevani paljon ilosempi ja pääsen kokeilee kaikkii uusii, kivoi juttuja. Ja just se, et Jaana auttaa mua jaksaa, et se tietää, et mul on ollu tai mul on tosi usein sellasii huonoii hetkii. Ja just sillon, ku mä niinku haluun puhuu jonkun kaa, ni mä pystyn sit puhuu Jaanan kans.” H6#

Tuettava, joka kuvasi ajan merkityksellisyyttä itselleen oli samoilla linjoilla tukijoiden kanssa. Aika, jonka vanhempi itselleen saa lasten ollessa tukiperheessä on todella tärkeää. Hän kuvasi useaan otteeseen sitä, kuinka on saanut kasvaa omaksi itsekseen ja oppinut itsestään paljon tukiperhetoiminnan avulla. Hän puhui siitä, kuinka on tajunnut, että ei ole ainoastaan pelkkä äiti vaan on ihmisenä muutakin.

”Siis itseasias niinku... Siis mun mielestä tää tukisuhde on auttanu tyttöii siis sillä tavalla, et mä jaksan paremmin” H5#

Tuettava kuvasi todella monisanaisesti sitä, kuinka tärkeään osaan oma aika hänen elämässään on kasvanut. Hän puhui muutoksesta itsessään ja omasta kasvustaan ihmisenä. En usko, että osaan kuvata sitä yhtä hyvin kuin hän itse, joten olen kerännyt usean lainauksen ja aika pitkiä lainauksia hänen puheestaan. Uskon, että hän oman elämänsä asiantuntijana, omin sanoin avaa asiansa paremmin kuin minä.

” Et tota noin.. kyl niinku ensimmäiset kolme vuotta, ku mä tytöt sain ja olin yksin niitten kaa, ni kyl mä sanon, et siin unohtu, kuka mä oon, et tota noin.. Sitä jotenkin ajatteli, et ei oo mitään muuta, ku se äitinä oleminen. Mut sit tätä kautta mä oon niinku löytäny sen, et mullakin on lupa rakastuu, vaikka uudestaan. Ja mul on lupa myös olla niinku nuori. Et mun ei tarvi koko aika se äiti vaan, niinku et mä saan tehdä niit omia asioita. Vaikka käydä elokuvissa tai juhlimassa tai jotain muuta, mihin mul ei ollu aikasemmin niinku mahdollisuutta.” H5#

Huoltaja kuvailee suurimman avun lapsille tukiperheestä olleen sen, kun hän itse on pystynyt vahvistumaan oman ajan ansiosta. Hän kokee olevansa parempi äiti lapsilleen, koska on saanut henkisesti kasvaa, kun on saanut myös omaa aikaa itselleen.

”Mä oon huomannu itteessäni sen muutoksen. Et mä niinku oon tavallaan saannu niinku, mä oon niinku saanu kasvaa kokonaan niinku kokonaisuutena. Mä en oo

kasvanu pelkästään äitinä vaan mä oon kasvanu niinku ihmisenä. Ja mä oon niinku pystyny tekee uusii suunnitelmii elämässä ja mä oon pystyny toteuttaa niit, koska mul on aikaa siihen.” H5#

Hän kertoo, kuinka lasten syntymän jälkeen hävitti tavallaan osan itsestään. Hän koki olevansa ainoastaan äiti, ainoastaan lapsiaan varten. Nyt asiat ovat muuttuneet:

”Osaan vaatia tiäkö ittelleniki niinku parempaa. Koska mä tiiän, niinku et mitä mä haluun niinku omalt elämält ja niinku mitä.. siis sanotaan näin, et niinku mä oon niinku löytäny itteni ja mä oon niinku tasapainossa kaiken niinku, koko kokonaisuuden kaa. Et mä en oo enää pelkkä se äiti vaan mä oon niinku koko kokonaisuus, jota mä en niinku ollu aiemmin.” H5#

Haastattelun lopuksi kysyin, oliko vielä jotain muuta jota haastateltava haluaisi kertoa tai kokisi tärkeäksi kertoa. Tähän sain vielä pitkän vastauksen. Oikeastaan näissä viimeisissä repliikeissä tiivistyy heidän tukisuhteensa kokonaisuus ja suurimmat merkitykset heidän perheelleen:

”Onhan tää oikeesti aika pelastanu mun niinku arjen. Kyl mä niinku tunnen, et mä en tiiä niinku, oisinks mä välttämättä näin tasapainossa tai oisinks mä päässy niinku kasvamaan aikuiseks tai oisinks mä niinku... No siis mä en tiiä ilman tätä, et oisinks mä kasvanu sillain niinku kunnolla aikuiseks. Et nyt mul ollu aikaa, niinku mieltii sitä, et mitä mä haluun tehdä ja mikä mä haluun olla ja minkälainen mä haluun olla. Ennen tätä mä en ees tienny, et oikeestaan minkälainen äiti mä oon. Et nyt mä oon saannu mieltii sitä, minkälainen äiti mä oon ja tiedän, minkälainen äiti mä oon. Mä tiedän hyvin omat rajani, mä tiedän hyvin niinku.. mä oon löytäny niinku itteni, mitä ei niinku välttämättä ees täs iäs tapahtuiskaan. Mut siis mä oon jotenkin siis saannu tosi niinku ison avun tästä näin. Tää sopii mulle mainiosti. Ja se sopii tytöilleki, et kyl mä luulen... et työtökin on niinkun saannu tästä paljon erilaisii kokemuksii ja niinku nauttinu tosiaanki siit.” H5#

6.9 Tukisuhteiden haasteet

Tukisuhteiden haasteet eivät varsinaisesti nousseet omaksi teemakseen ja niitä ei ole siksi nimetty myöskään omaksi teemakseen. Kokemukset tukisuhteista ja tukitoiminnasta olivat haastatteluiden perusteella pääasiassa positiivisia. Muutamia esimerkkejä pienistä haasteista nousi esiin siellä täällä haastatteluissa ja siksi koinkin tarpeenmukaiseksi nostaa ne kuitenkin omaksi otsikokseen. Katson, että nämä esimerkinomaiset, siellä täällä sivulauseissa sanotut

asiat, ovat kuitenkin tutkielman tuloksia. Osa on noussut mahdollisesti aikaisemmin kappaleissa jollain tavalla esille, mutta tässä kappaleessa ne on vielä eritelty oman otsikkonsa alle. Kuten aikaisemmin mainitsinkin, niin samassa lauseessa voi kertoa useammasta asiasta.

Haasteita katsottiin olevan tukisuhteen alussa, mikä ilmenikin jo ”*tukisuhteen alku ja edellytykset*”- kappaleessa. Suhteen luominen ja luottamuksen syntyminen veivät oman aikansa ja toisaalta siksi toivat alkuun tietynlaista rankkuuden ja haasteellisuuden tuntua. Niin tukiperhe, tukihenkilö kuin yksi tuettavistakin kertoi luottamuksen syntyneen suhteen edetessä. Toisaalta myös toinen tuettava nosti esiin sitä, kuinka suhde on kehittynyt aikaa myöten, vaikka ei erityisiä haasteita suhteessa tai sen alussa ollut kokenutkaan.

Suhde- teeman alla oli kerrottu tukihenkilön kokemuksesta välikätenä. Tätäkin tapahtumaa voi pitää esimerkkinä tietynlaisesta haasteesta, joka suhteessa oli tullut eteen. Vaikkakin kyseessä oli myös tässä tapauksessa yksittäinen tapaus ja muuten tukihenkilö kertoi, että haasteita suhteessa ei ole oikeastaan ollut, vaan kaikki on edennyt omalla painollaan hyvin eteenpäin.

Tukiperhe kertoi myös tukisuhteen alusta tapahtuman, jossa he olivat tavanneet tuettaviensa vanhempia. Heidän mukaansa tuettavien isällä oli ollut huoli siitä, viekö tukiperhe heidän lapsensa. Omivatko tukiperheen vanhemmat lapsia liikaa? Kysehän oli tukiperheen näkökulmasta ainoastaan siitä, että he halusivat olla avuksi.

*”Ni ainakin se isä oli vähän sillain varuillansa, ettei me vaan omista niitä heidän lapsiansa. Ettei me niinku liikaa sitten, mut mä sanoin ei oo siitä kysymys, ei me olla teidän lapsianne missään nimessä niinku viemäs taikka ottamas. kyse on vaan just siitä, että heillä olis niinku yks viikonloppu kuukaudessa semmosta omaa rauhoittumis aikaa.” H1**

Kahden tukijan haastattelussa ilmeni vielä se, että he itse toivoisivat jotenkin enemmän aikaa tukisuhteiden läpikäymiselle viranomaisten puolelta. He kertoivat, että toisinaan pidetään sellaisia välitapaamisia, jossa puhutaan tukisuhteen etenemisestä. He toivoivat aikaa enemmän tällaisille välitapaamisille ja avointa keskustelua. He kokivat, että välitapaamiset voisivat olla myös hyviä hetkiä sille, että saisivat tuettaviensa vanhemmilta palautetta, jota ovat toivoneet.

*”Siinä oli vähän niinkun semmonen kiire, hässäkkä mun mielestä se oli niinku hätäsesti kokoon ajattu tällain. Ei ollu annettu niinku aikaa otettu siihen, et keskusteltais ihan avoimesti.” H2**

6.10 Yhteenveto

Merkitykset nousivat jollain tavalla esiin kaikissa haastatteluissa, niin tukijoiden kuin tuettavienkin. Merkitykset korostuivat kaikissa teemoissa, johon aineisto on jaoteltu. Yhdessä lauseessa saattoi haastateltava puhua niin monesta asiasta samaan aikaan. Merkitykset ovat tavallaan yläteema kaikille teemoille. Olen jakanut aineiston seuraavanlaisiin teemoihin: tukisuhteen alku ja edellytykset, motivaatio, suhteet, oma rooli, roolimallit, tekeminen ja kokemukset sekä tukisuhteen tarjoama tuki. Näitä asioita nousi esiin niin tukijoiden kuin tuettavienkin haastatteluissa tosin hieman eri kantilta katsottuna. Lisäksi tukijat pohtivat vielä omaa rooliaan tukijana. Tuettavat taas tukijaansa roolimallina. Motivaatiota ja merkityksiä olen jakanut vielä alateemoihin. Motivaatiota jaotellessani olen soveltanut Yeungin luomaa erittelyä vapaaehtoistyön orientaatioista ja jakanut motivaatiota omiksi alateemoikseen.

Tukisuhteen aloittamisen syitä olivat tukijoilla halu auttaa ja tuettavilla avun tarve. Tukijat kokivat, että heidän oma elämäntilanteensa oli sellainen, että pystyisi tarjoamaan osan aikaa omasta elämästään jollekin toiselle. Tuettavilla suhteen aloittamisen syy oli avuntarve. Avuntarve tietenkin vaihteli riippuen tuettavan elämäntilanteesta ja yksilöllisestä tarpeesta. Syitä olivat esimerkiksi rikkonaiset aikuissuhteet ja aikuisenmalliksi haluttiin joku pysyvä aikuinen, toisaalta miehenmallille ja ehjän perheen mallille oli tarvetta ja lisäksi huoltaja koki tarvitsevänsä omaa aikaa jaksamisensa tukemiseen. Tärkeimpänä edellytyksenä suhteille nousi erityisesti se, että jaksaa panostaa tuettavaan ja keskittyä siinä hetkessä ainoastaan tuettavaan. Tämä panostamisen merkitys nousi esiin tukijoiden haastatteluissa. Tuettavat eivät niinkään puhuneet edellytyksistä. Ainoastaan yksi tuettava nosti esiin sitä, että täytyy olla luottava ja avoin erilaisille kokemuksille.

Motivoivissa tekijöissä nousi esiin myös tukijoiden puolelta auttaminen. Kun tuntee pystyvänsä olemaan avuksi ja näkee tuettavan nauttivan ja hänelle olevan hyötyä suhteesta ja yhteisistä kokemuksista, niin se motivoi. Motivoivaa oli myös yhteinen kiva tekeminen niin tuettavien kuin tukijoidenkin mielestä. Tukijat kertoivat, että tuettavat saavat myös heitä liikkeelle ja on itsekin kiva puuhastella monia asioita tuettavien kanssa. Tuettavia motivoi kiva tekeminen ja suhteesta saatu hyöty, kokemukset sekä tuki. Muita motivoivia tekijöitä osassa haastatteluissa olivat muun muassa jonkinlaisen puuhastelun tarve, oman elämäntilanteen sopivuus ja tietynlainen rytmitys arkeen. Useassa haastattelussa niin tukijoiden kuin tuettavienkin puolelta isoon osaan nousi myös molemminpuolisuus, kun antaa myös saa.

Ihmissuhteet puhututtivat haastateltavia paljon. Kaikissa haastatteluissa nousi suhteet omaan tuettavaan tai tukijaan jollain tavalla esille. Joko kerrottiin suoraan suhteesta, suhteessa olemisesta tai kuvailtiin suhteen toista osapuolta. Kaikki viihtyivät suhteissa ja pitivät niitä hyvinä. Luottamus ja avoimuus olivat tärkeitä asioita suhteissa ja toisaalta oli myös tärkeää,

että toisen kanssa on mukava olla. Tukijoille tuettavista oli tullut tärkeä osa heidän elämäänsä. Näin tuntui olevan myös tuettavien kohdalla. Yksi tuettavista sanoi suoraan tukijansa olevan hänellä tärkeä. Huoltaja oli sitä mieltä, että hänen lapsillaan on lämpimät välit tukiperheen kanssa ja he merkitsevät toisilleen puolin ja toisin paljon. Nuorimmat tuettavat kertoivat, että pitävät tukiperheen vanhemmista. Tukijat pohtivat myös suhdettaan tuettaviensa vanhempiin ja huoltaja omaa suhdettaan lastensa tukiperheeseen. Tukijat kuvasit välien olevan ihan hyvät, mutta ei mitenkään erityisen kiinteät. Huoltaja oli sitä mieltä, että hänen suhteensa tukiperheeseen oli hyvä ja lämmin.

Tukijat pohtivat omaa rooliaan suhteessa tuettaviinsa. Aineistosta nousi esiin erilaisia rooleihin viittaavia puheita. Haastateltavat puhuivat muun muassa siitä, kuinka ovat opettaneet ja neuvoneet tuettaviaan erilaisissa asioissa. Näitä asioita olivat esimerkiksi pöytätavat, arkeen osallistuminen kattamalla pöytää ja myös neuvojen antaminen mieltä askarruttavissa asioissa. Parihaastattelussa haastateltavat puhuivat miehenmallina olemisesta ja yksi tukija puhui aikuisena olemisesta. Toisaalta yhden tukijan haastattelussa tuli esille myös tietynlainen kaveruus ja olo siitä, että tuettava pitää häntä ikään kuin isosiskona. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että tukija pystyy olemaan luotettava sekä tarpeen mukaan hän pystyy toimimaan myös kuuntelijana, kuuntelijan roolissa.

Merkitykset korostuivat kaikissa teemoissa. Erityisesti saatu ja annettu tuki sekä apu kuvasi hyvin merkityksiä. Ajan antaminen ja siihen panostaminen nousi esiin useissa haastatteluissa, niin tukijoiden kuin tuettavienkin. Tukijat puhuivat siitä, että haluavat panostaa olemiseen ja aikaan, jonka tuettavilleen antavat. Tukiperhe uskoi omasta ajasta olevan hyötyä tuettavien vanhemmille silloin, kun lapset ovat tukiperheen luona. Tuettava huoltaja oli erityisen mielisään saamastaan omasta ajasta. Hän kuvasi, kuinka on tukitoiminnan myötä päässyt kasvaamaan ihmisenä ja tutkinut omaa itseään sinä aikana, jonka oli itselleen saanut. Tukea oli myös ne kokemukset ja elämykset, joita tukisuhteessa koettiin, erilaiset kokemukset, yhteinen ja kiva tekeminen sekä omasta arjesta poikkeavat kokemukset. Yksi tuettavista pohti siitä, että tukisuhteen myötä hän on tullut iloisemmaksi ja positiivisemmaksi sekä saanut itselleen luottavan kuuntelijan.

Haastatteluiden perusteella erityisiä haasteita ei ollut missään suhteissa koettu. Niin tukijat kuin tuettavatkin kuvasivat asioiden menneen hyvin. Joitakin yksittäisiä kohtia löytyi aineistosta, jossa lähinnä tukijat nostivat esiin sellaisia kohtia, jotka olivat olleet pulmallisia. Näitä olivat esimerkiksi suhteen alkuun ja sen luomiseen liittyvät haasteet, palautteen kaipuu sekä erilaiset näkökulmat asioihin. Pääasiassa kokemukset suhteista olivat kuitenkin positiivisia ja suurimmilta haasteilta oli vältytty.

7 Etiikka

Lähtökohtana etiikassa pidän erityisesti haastateltavien vapaaehtoisuutta. Heitä ei voi painostaa osaksi tutkielmaa ja mielestäni on myös tärkeää, että he mielellään osallistuvat tutkielmaan. Kaikki haastateltavat olivat vapaaehtoisia ja heiltä varmisteltiin tätä moneen kertaan. Neljän haastateltavan kohdalla heihin otti yhteyttä ensin Vantaan kaupungin tukihenkilö- ja tukiperhekoordinaattori. Tämän jälkeen olin heihin itse yhteydessä ja lopuksi vielä haastattelutilanteessa pyysin kaikilta kirjallisen suostumuksen haastatteluun. Samaa yhteydenpitoa pidin myös yllä kolmen muun haastateltavan kanssa. Kysymykseksi ehkä jäi kahden nuorimman haastateltavan ”todellinen” suostumus haastatteluun. Tekivätkö he sen vain miellyttääkseen äitiään tai minua? Pistin itse huomiolle, että kaikki haastateltavat itse haastattelutilanteissa vaikuttivat kiinnostuneilta asiasta ja innostuneilta kertomaan kokemuksistaan. Mielestäni myös tiivis yhteydenpito haastateltavien puolelta kertoi heidän innostuksestaan haastatteluun. Minulla ei siis ole mitään syytä uskoa, että kellään olisi ollut sellainen olo, että heidät olisi painostettu johonkin sellaiseen, mihin eivät todellisuudessa olisi halunneet.

Helavirta (2012: 19) nostaa artikkelissaan esiin lasten tutkimisen haasteet, joihin osittain itse myös törmäsin tehdessäni omaa tutkielmaani. Lasten hyvinvointitieto ei hänen mukaansa ole riittävää ja sen tarve tulee kasvamaan tulevaisuudessa. Koinkin itse tärkeäksi, että tutkielmassani olisi myös lasten näkökulma jollain tavalla esillä. Tukihenkilö- ja tukiperhetoimintahan on palveluna ensisijaisesti suunnattu heille. Helavirta (2012: 19) huomauttaa nimenomaan siitä asiasta, että aikuiset ovat tiedontuottajina lasten hyvinvoinnista, he arvioivat ja kertovat lapsen hyvinvoinnista tutkimuksissa useammin kuin lapset itse. Hän nosti myös esiin kysymyksen lasten vapaaehtoisuudesta ja siitä, miten kertoa lapsille, mihin he ovat osallisena. Hän oli myös kysynyt lupaa ensin vanhemmilta ja sitten lapsilta itseltään. Samalla tavalla kuin minä olin toiminut opinnäytetyötä tehdessäni.

Jatkan vielä vähän lasten käsittelemistä, koska se on erityisesti mietityttänyt minua haastateltavien suhteen. Itse kerroin lapsille heidän osallisuudestaan, että teen koulutyötä ja heidän mielipiteensä ja kertomansa asiat ovat sen kannalta tärkeitä. Rajasin aiheen kuitenkin heidän tukiperheeseensä. Mitä suostumukseen vielä tulee, niin katson molempien suostuneen myös siksi, että he olivat haastattelutilanteessa, eivätkä lähteneet siitä pois. Paitsi toinen haastateltavista lähti kesken pois ja siinä tilanteessa katsoin, että hän ei ollut enää suostuvainen jatkamaan ja jos painostaisin hänet takaisin paikalle, tekisi hän sen vain miellyttääkseen minua, eikä omasta vapaasta tahdostaan. Helavirta (2012: 19) Nosti vielä esiin senkin seikan kertoessaan lapsista, että heidän puheensa edustavat usein aikuisen näkökulmia ja heidän taitonsa kertoa asioista ovat rajalliset. Itse en ollut ennen haastatteluita osannut ajatella sitä, että lapset puhuisivat jotenkin aikuisen suulla ja tämä jäi minulta huomioimatta. Minulle itselleni ei kuitenkaan syntynyt vaikutelmaa, että he edustaisivat esimerkiksi van-

hempiensä mielipiteitä. Taitojen rajallisuuden olin huomionut ottamalla leikin haastattelutilanteeseen mukaan ja pohtinut taitojen rajallisuuden mahdollisesti tuomia haasteita etukäteen.

Jo ennen tutkielmani aloittamista tutustuin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistoon tutkimusetiikasta. Jo eräällä opintojaksolla koulussa tutustuttiin tähän ohjeistoon ja pohdittiin yhdessä ryhmän kanssa, mitä erilaiset ohjeet tarkoittavat. Lisäksi olen itsenäisesti koko opinnäytetyö- prosessin ajan selannut ja lukenut niitä läpi ja pohtinut, mitä ne oman tutkielmani kannalta tarkoittavat. Hyvän tieteellisen käytännön mukaan tutkimuksen tulee olla yksityiskohtaisesti suunniteltu, toteutettu ja raportoitu (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002: 3, 4). Tähän olen työssäni pyrkinyt koko ajan ja palannut yhä uudelleen työhöni, jotta siitä tuli mahdollisimman yksityiskohtainen niiden taitojen ja puitteiden mukaan, jotka minulla on.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeen ensimmäinen kohta kuuluu seuraavasti: *”noudatavat tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, se on, rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa”* (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002: 3). Omalla kohdallani olen yrittänyt noudattaa näitä tapoja. Olen perehtynyt koko prosessin ajan laadullista tutkimusta koskevaan kirjallisuuteen. Tosin olisin voinut tutustua kirjallisuuteen monipuolisemminkin. Prosessin aikana tutustuin kahteen teokseen sekä erilaisiin Internet- sivustoihin. Olen käyttänyt tutkielmassani tiedeyhteisön tunnustamia menetelmiä ja analyysitapoja: teema-haastattelua ja teemoittelua. Rehellisyys ja huolellisuus ovat olleet paitsi työni lähtökohtia myös omia arvojani omassa elämässäni.

Tärkeänä asiana olen pitänyt yksityisyydensuojaa. Keskustelin tästä jo suunnitteluvaiheessa sekä koulun puolelta olevan opinnäytetyönohjaajani että työelämänohjaajani kanssa. Haastattelut on siis annettu nimettömänä, enkä ole pyytänyt haastateltavilta mitään tunnistetietoja heistä. Nimet kerättiin ainoastaan haastattelulupiin, jotka annoin säilytettäväksi Vantaan kaupungin tukihenkilö- ja tukiperhekoordinaattorille. Nimet, jotka esiintyivät haastatteluissa, muutin jo litteroidessani haastatteluista ja en oikeastaan edes muista kaikkia haastateltavien nimiä enkä muista lainkaan nimiä, jotka haastatteluissa tulivat esille muista henkilöistä kerrottaessa. Haastateltavien tunnistettavuutta olen myös tuloksia esittäessäni pyrkinyt häivyttämään. Olen muun muassa muuttanut joitakin murre sanoja sekä häivyttänyt joitakin yksityiskohtaisia tietoja, jotka eivät ole tutkielmani kannalta oleellisia niin tuloksista kuin käyttämistäni lainauksista.

Olen pohtinut aineiston riittävyttä omassa tutkielmassani. Laadullisessa tutkimuksessa puhutaan yleensä kylläntymisestä eli saturaatiosta yhtenä menetelmänä arvioidessa aineiston kattavuutta. Kylläntyminen tarkoittaa sitä, että kun uudet tapaukset eli tässä tapauksessa

haastattelut, eivät tuota enää uutta tietoa ja aineistossa alkaa toistua samankaltaisia vastauksia, niin aineiston voidaan sanoa kyllääntyneen (Eskola ja Suoranta 1998: 62- 63.) Oma aineistoni on osittain kyllääntynyt. Tietyt asiat toistuivat haastattelusta toiseen. En voi sanoa sen kuitenkaan kokonaan kyllääntyneen. Uskon tämän johtuvan siitä, että haastateltavani olivat niin erilaisia ja katsoivat asioita eri kantilta, että vastausten ei ollut mahdollisuutta täysin kyllääntyä. Teemoittain ajateltuna se kyllääntyi, vaikka haastateltavat kertoivat asioista eri kantilta, he puhuivat kuitenkin samoista teemoista. Pidän siis tässä tutkielmassa kyllääntymisen näkökulmasta aineistoani riittävänä.

Mitä aineiston monipuolisuuteen tulee, niin ajattelin monipuolisuutta siltä kantilta, että valitsin teemahaastatteluihin erilaisia haastateltavia, jotka katsovat samaa ilmiötä vähän eri näkökulmista ja erilaisesta maailmankuvasta käsin. Teoriaosuuden lähteitä olen pyrkinyt myös käyttämään monipuolisesti, jotta opinnäytetyöni koostuu monipuolisesta aineistosta. Menetelmänä käytin pääasiassa teemahaastattelua, mutta myös menetelmien valinnassa olen pyrkinyt monipuolisuuteen sillä lasten kanssa kokeilin vaihtoehtoisia haastattelutapaa, joka kylläkin pohjautui laatimaani teemarunkoon.

Aiheenani oli tutkia tukisuhteen osapuolten antamia merkityksiä tukitoiminnalla. Aikaisemmin osoitin merkityksen monipuolisuutta sekä mahdollisuuksia monenlaiseen tulkintaan. Tästä samasta syystä nostan sen myös eettiseksi kysymykseksi. Kun merkitys kertoo kokijansa maailmankuvasta sekä juuri hänen itsensä antamista merkityksistä, voinko minä ylipäätään ymmärtää heidän antamansa merkitykset oikein? Voinko kertoa heidän antamista merkityksistä muille vai kerronko sittenkin omista merkityksistäni? Näitä kysymyksiä olen pohtinut tuloksia analysoidessani ja esitellessäni. En voi muuta sanoa, kun että olen pyrkinyt esittämään asiat sellaisina kun he ovat ne kertoneet. Mutta todellisuudessa en tiedä, voiko joku toinen kertoa jonkun muun antamista merkityksistä. Toisaalta väittäisin, että ei, kun olen perehtynyt siihen, mitä merkitys tarkoittaa ja miten olen sen esitellyt omassa työssäni. Toisaalta kuitenkin väittäisin, että pystyy, että on vain kyse siitä, kuinka vastaanottaja sitten tulkitsee tai ymmärtää asian.

Jäin myös pohtimaan sitä, miten omat käsitykseni tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnasta ovat ohjanneet opinnäytetyötäni. Kuten aikaisemmin mainitsin, olen itse toiminut jonkin aikaa tukihenkilönä. Toisaalta voisi ajatella, että omat käsitykset voivat supistaa ja kaventaa omia havaintoja, jos ei ole avoin sille kaikelle muulle, mitä se voi omien kokemusten ja käsitysten lisäksi olla. Toisaalta sen voi ajatella olevan vahvuus, koska omasta kokemuksesta käsin tietää, millaista ilmiötä tutkii ja käsittelee. Koen sen olleen vahvuutena ainakin haastateltavia kohdatessani. Uskon, että heidän oli helpompi puhua ja kertoa minulle, koska itselläni on samankaltaisia kokemuksia ja olen perillä, mistä kaikesta voi olla kysymys. Jäin kuitenkin miettimään, että jättikö osa haastateltavista joitakin asioita kertomatta, koska olettivat minun

tietävän. Itse koin kuitenkin tukihenkilönä olemisen omakohtaisen kokemuksen enemmän vahvuutena kuin heikkoutena. En usko sen ainakaan kaventaneen havaintojani, koska omasta mielestäni olin aika avoimena sille, mitä haastateltavat itse tuottivat. Kerroinhan jo kertaalleen, että aineistosta nousi myös minulle yllätyksellisiä asioita.

8 Johtopäätökset

Tässä luvussa pohdin työni tuloksia sekä vertaan niitä esittelemääni teoriaan ja aikaisempiin tutkimuksiin. Ensinnäkin pohdin sitä, mitä tutkielman tulokset kertovat lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun keskeisimmistä periaatteista, joita siis olivat lapsen etu, koko perheen ja vanhempien tukeminen, osallisuus, yhdenvertaisuus, suhteellisuusperiaate, suunnitelmallisuus ja palveluiden oikea- aikaisuus (Lastensuojelun käsikirja). Jos ajatellaan tukihenkilö- ja tukiperhetoimintaa palveluna, niin haastatteluissa nousi mielestäni hyvin esiin kolme ensimmäistä periaatetta: lapsen etu, koko perheen ja vanhempien tukeminen sekä osallisuus.

Lapsen etu nousi siinä mielessä, että tukijat pohtivat toimintansa ja tarjoamiensa toimien merkityksiä ja hyötyjä tuettavan, lapsen näkökulmasta. He halusivat tarjota sellaista tekemistä, josta ajattelivat olevan hyötyä lapselle ja sen olevan myös mielekästä tuettavallaan. Koko perheen ja vanhempien tukemisesta puhuivat niin tukijat kuin yksi tuettavistakin, joka siis oli tukiperheessä käyvien lasten huoltaja. Tukijat uskoivat vanhemmille ja perheelle olevan apua ja tuettava kuvasi, miten toiminnasta on ollut hänelle ja hänen lapsilleen hyötyä oman perheen ja oman jaksamisen kannalta. Osallisuudesta puhuttiin ainakin siinä mielessä, että tukijat panostavat lapsen kanssa olemiseen ja kertoivat pitkälti menevänsä heidän ehdoilla. Myös tuettavien haastatteluista nousi esiin esimerkiksi se, että voi tehdä itsestään mukavilta ja kivoilta tuntuvia asioita. Mielenkiintoista olisi verrata aineiston tuloksia alan ammattilaisten mielipiteisiin, miten he näkevät lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun keskeisten periaatteiden toteutuvan tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnassa?

Muista periaatteista ei noussut aineistossa esiin viitteitä. Voi olla siis, että lapsen etu, koko perheen tukeminen ja osallisuus ovat haastateltujen tukisuhteissa merkityksellisempiä, kuin nuo muut periaatteet, koska ne nousivat esille jollain tavalla. Mitä tulee avohuollon varhaisen puuttumisen ideologiaan (Taskinen 2007:16), kysyisin, miten sen on mahdollista toteutua? Teoriaosuudessa ilmeni viitteitä siitä, kuinka tukihenkilöitä ja tukiperheitä tarvittaisiin enemmän. Pelastakaa lapset Ry:n edustaja kertoi MTV3:n lähetyksessä, kuinka lapsia on jonoksi asti odottamassa sopivaa tukiperhettä (MTV3: Huomenta Suomen lähetys 28.11.2011). Kuinka siis avohuollon varhainen puuttuminen voi toteutua, kun asiakkaat joutuvat odottamaan tukijoitaan pitkiäkin aikoja? Kärjistyvätkö tilanteet odotellessa niin, että tukisuhteet eivät olekaan enää ajankohtainen ja sopiva tuki perheelle? Tosin omassa aineistossani ei nousut esiin sitä, että tuettavat olisivat joutuneet odottelemaan pitkiä aikoja. Ainoastaan oli pu-

hetta siitä, että yksi tuettavista ei saanut tukiperhettä itselleen, vaikka perhe olisi niin halunnut, vaan tukihenkilön. Päinvastoin, kuin voisi teoriaosuuden perusteella olettaa, niin yksi haastatteleistani tukijoista oli sitä mieltä, että he saivat oikeastaan aika nopeasti itselleen sopivan tukiperheen.

Mitä miehenmalleihin tulee, niin miehenmallien ja sopivien miestukijoiden rajallisuudesta oli tuloksia aikaisemmissa tutkimuksissa sekä Vanhatalo (2010) oli pohtinut asiaa myös omasta ammatillisesta näkökulmastaan. Sarjakiven (2000: 49) tuloksissa oli kerrottu siitä, kuinka miehenmalleista oli ollut erityisesti hyötyä pienille pojille. Vanhatalo (2010) oli pohtinut, mistä saisi lisää sopivia miespuolisia tukihenkilöitä sekä TUEXI- hankkeen loppuarvioinnissa oli nostettu esiin miespuolisten tukijoiden rajallisuus (Anttila, Juote, Ruokolainen, Oksanen sekä Anttila 2010: 2). Oma aineistoni tuki tätä miehenmalleille olevaa tarvetta. Tukijoiden parihaastattelussa nousi esiin, kuinka erityisesti yksi heidän tuettavistaan oli hakenut miespuolisesta tukijasta itselleen roolimallia. Tuettavien lasten huoltaja kertoi, kuinka lastensa puheissa näyttäytyy selvä miehenmalli ja kuinka hän kokee tärkeäksi sen, että lapset näkevät perheitä, joissa on myös mies. Myös yksi tuettavista kertoo, kuinka hänen huoltajansa olisi toivonut, että lapsensa näkee niin sanotun ehjän perheen tukisuhteen avulla. Kysymisen arvoista onkin, että voidaanko kaikille tuettaville tarjota sopiva, yksilöllisiin tarpeisiin vastaava tukija, jos miehiä ei ole tarpeeksi? Vai joutuvatko erityisesti miehen roolimallin tarpeessa olevat tuettavat odottamaan muita pidempään?

Jos mietitään vapaaehtoistoimintaa käsitteleviä tutkimuksia: RAY:n tutkimusta sekä Yeungin tutkimusta, niin joitakin samankaltaisuuksia oli löydettävissä tutkimuksista sekä omasta aineistostani. RAY:n tutkimuksesta nostaisin erityisesti esille vastavuoroisuuden. Vastajaat RAY:n tutkimuksessa luonnehtivat vastavuoroisuutta ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen merkitystä. (Oravasaari ja Pessi 2010: 113- 118.) Samoin omassa aineistossani nousi esiin vastavuoroisuus ja sen merkityksellisyys. Muuten omasta aineistostani oli löydettävissä aika vähän samankaltaisia teemoja kuin RAY:n tutkimuksessa. Tosin tukihenkilö- ja tukiperhe toiminta ilmiönä on lastensuojelussa aika erilaisessa viitekehyksessä kuin vapaaehtoistoiminta yleensä. RAY:n tutkimuksessa vastaajina oli järjestön edustajia ja vapaaehtoistoimijoita (Oravasaari ja Pessi 2010). Omassani oli tukijoita ja tuettavia, joten vastaajien näkökulmat olivat hieman erilaiset omassa tutkielmassani, kuin RAY:n tutkimuksessa.

Yeung taas oli tutkinut paitsi sitä, mitä vapaaehtoistoiminta on, myös sitä, mikä motivoi vapaaehtoistoimijoita. Hän oli esittänyt, että motivaatiossa ja suhteen toiminnassa ei ole suoria syy- seuraussuhteita. (Yeung 1999: 26- 77, 78- 79.) Tutkielmassani on noussut esiin se, kuinka tukisuhteet ovat verrattavissa, mihin tahansa ihmissuhteeseen. Voisikin kysyä, että voiko ihmissuhteissa ollakaan minkäänlaisia syy- seuraussuhteita? Mielestäni Yeungin esitys on tulkittu ja olen siitä samaa mieltä. Myös aineisto viittaa siihen, että ei ole kyse mistään syy-

seuraussuhteista vaan ihmissuhteista, yksilöllisesti muotoutuvista suhteista. Yeung (1999: 26-77, 78-79) nosti esiin myös sen, kuinka odotusten tarkkuus vaikuttaa siihen, kuinka helposti toiminnasta jättäytyään pois. Omassa aineistossani ei ollut puhetta paljoakaan odotuksista. Voisiko olla niin, että tarkkoja odotuksia ei ole ollut, koska niistä ei ollut puhetta? Olisivatko suhteet kestäneet näinkin pitkään sen takia, että osapuolet ovat olleet niin avoimia, eikä erityisiä odotuksia ole ollut?

Koska omassa aineistossani ei noussut esiin paljonkaan suhteissa koettuja haasteita jäin pohtimaan Vanhatalon (2010) kysymystä siitä, jättäytyäänkö toiminnasta pois, jos toiveet eivät toteudu. Yeung (1999) nosti taas esiin sen, että odotusten tarkkuudelle on vaikutusta siihen, kuinka helposti toiminnasta jättäytyään pois. Voiko toiveet ja odotukset tulkita samaa tarkoittavana asiana? Kun mietin omaa aineistoani ja haasteiden vähyyttä pohdin sitä, että lopetetaanko suhde isompien haasteiden ilmetessä? Näillä haastateltavilla ei ollut aikaisempia suhteita, jotka olisivat päättyneet, eikä ollut ainakaan puhetta siitä, että suhteen päättämisestä olisi harkittukaan. Olisi ollut mielenkiintoista, jos mukana olisi ollut myös sellainen haastateltava, jolla on ollut aikaisempi tai aikaisempia tukisuhteita.

Yeung (1999: 26- 77, 78-79) on luonut oman tutkimuksensa pohjalta motivaatiosta kertovat vapaaehtoistyön- orientaatiot. Itse ajattelin niitä teemoina, joihin hän on jaotellut motivaatiota. Kuten tuloksissa ilmeni, jotkin asiat nousivat esiin myös omassa aineistossani. Toisaalta omassa aineistossani ei nousseet kaikki samat teemat, kuin Yeungilla (1999) kuten kokeilunhaulun orientaatio. Toisaalta oman aineistoni valossa orientaatioita olisi voinut olla lisää, koska kaikki motivaatiosta kertoneet tekijät eivät mielestäni sopineet jaotteluun. Siksi lisäsin tuloksiin otsikon: *”muut motivoivat tekijät”*.

Sarjakivi oli tutkinut tukiperhetoiminnan vaikutuksia ja oli erityisen kiinnostunut vanhempien valtaistumisesta ja voimavarojen lisääntymisestä palvelun avulla. Hänen tutkimuksessaan teemoiksi oli noussut vanhemmuus yleensä, vanhempien voimavarat, sosiaalisen tuen merkitys ja lapsen saama tuki. (Sarjakivi 2000: 1, 8, 42- 42.) Jollain tavalla olin odottanut, että omasta aineistostani nousisi samankaltaisia teemoja luomastani teemarungosta huolimatta ainakin osittain. Oma aineistoni oli kuitenkin aika kaukana Sarjakiven tutkimuksen tuloksista. Vanhemmuudesta oli ainoastaan puhetta tuettavan haastattelussa, jossa hän kuvasi tulleen paremmaksi vanhemmaksi tukiperhetoiminnan avulla. Tukiperhe kertoi jotain siitä, kuinka tuettavien vanhemmat olivat esimerkiksi lasten hakutilanteissa toimineet tai kuinka vanhempiin oli pidetty yhteyttä. Vanhempien voimavaroista oli ehkä jollain tavalla puhetta ajan antamisen ja saamisen viitekehyksessä, mutta voimavarat käsittävät varmasti paljon muutakin kun vain vanhempien oman ajan. Sosiaalisen tuen merkityksestä ei ollut puhetta lainkaan. Lapsen saamasta tuesta oli paljonkin puhetta, mutta ei samassa viitekehyksessä kuin Sarjakivellä. Sarjakiven (2000: 1, 41- 43, 49- 52) aineistosta merkitykselliseksi oli noussut erityisesti lapsen

saaman tuen näkökulmasta sosiaaliset verkostot ja puuttuvan vanhemman paikkaaminen tukiperheen avulla. Omassa aineistossani nousi ennemminkin esille tekemisen, virikkeiden ja saadun ajan merkitys. Tosin myös Sarjakivi oli saanut tuloksia siitä, kuinka erilaisten virikkeiden tarjoamisen voidaan katsoa laajentavan tuettavan kokemusmaailmaa (Sarjakivi 2000: 51).

Kuten omassa aineistossani oli noussut erilaisen tekemisen merkitys sekä luottamuksen merkitys saadun tuen kannalta, niin samankaltaiset teemat olivat nousseet TUEXI- hankkeen aikana esille. Osallisten oli arvioitu hyötyvän suhteista samoin kuin omassa aineistossani. Suhteita oli kuvailtu joustaviksi, suhteissa oli viihdytty ja suhteissa syntyneitä luottamusta keuhutettu. (Anttila, Juote, ym. 2010: 3,5,8.) Joustavuus ei omassa aineistossani noussut erityisesti esille, mutta viihtyminen tukisuhteissa, erityisesti motivaation kannalta, ja luottamuksen merkitys suhteessa kylläkin. On tärkeää, että tukija on luotettava henkilö, jolle voi puhua ja näyttää omia puolia itsestään. Samoin kuin TUEXI- hankkeen loppuarvioinnissa, niin omassa aineistossani nousi yhteisten kokemusten tärkeys. Yhteiset hyvät kokemukset edistivät viihtyvyyttä suhteissa sekä motivaatiota. Tekeminen myös tarjosi tuettaville erilaisia omasta arjesta poikkeavia kokemuksia ja tukijatkin pystyivät nauttimaan yhteisestä tekemisestä. Yhteinen tekeminen koettiin todella tärkeäksi. Kaikissa haastatteluissa oli sanottu jotakin nimenomaan tekemisestä ja kokemuksista.

Myös Södörin päiväkirjamerkinnoista kävi ilmi, että tekemisellä hänen ja hänen tuettavansa suhteessa oli ollut myös iso rooli. Mutta hän korosti myös suhteen säännöllisyyttä sekä tuettavan omatoimisuuden korostamista. (Södör 1997: 47, 49- 50.) Niistä ei ollut puhetta omassa haastatteluissani. Tosin yksi tukijoista puhui siitä, kuinka pitää tärkeänä, että sovittuihin aikatauluihin sitoudutaan. Toinen tukija taas puhui siitä, kuinka on tottunut tietynlaiseen rytmiin tukitoiminnan kautta. Södör (1997: 49) nosti esiin vastavuoroisuutta samoin kuin RAY: n tutkimuksessa nostettiin ja se tuli esiin myös osassa omaa aineistoani. Södör puhui myös omasta roolistaan. Hän esitti olevansa paitsi aikuisen roolissa, mutta myös jonkinlainen kaveri tuettavalleen. (Södör 1997: 49.) Samoin yksi omista haastateltavista tukijoistani puhui tästä samasta asiasta: toisaalta olevansa aikuinen, mutta kuitenkin samalla kaveri.

Södör (1997: 49- 50) myös painotti sitä, että tuki ei mene ainoastaan tuettavalle vaan myös koko hänen perheelleen. Olen samoilla linjoilla, koska tukijat kertoivat ja kuvailivat myös sitä tukea, minkä uskoo huoltajien suhteesta saavan. Haastattelemani tuettava huoltaja puhui myös paljon sen puolesta, millaista tukea hän itse on saanut siitä, että lapset käyvät tukiperheessä. Sarjakiven (2000) aineistossa oli tuloksissa paljon vanhemmuudesta ja vanhempien voimavaroista. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun periaatteissa on koko perheen ja vanhempien tukeminen (Lastensuojelun käsikirja). Tähän asti on ollut ehkä puhetta siitä, kuinka tukisuhteessa on ikään kuin kaksi osapuolta tukija ja tuettava. Tukiperheessä saattaa olla tietenkin kaksi tukijaa, mutta ikään kuin suhteessa olisi siis kaksi osapuolta. Myös kirjallisuudes-

sa tukisuhteista puhutaan jotenkin tukijan ja tuettavan näkökulmasta, ikään kuin kahden kauppana. Nyt kuitenkin kaiken perehtymiseni ja tulosteni perusteella sanoisin, että tukisuhte muodostuu ensisijaisesti kolmen osapuolen suhteesta. Tukisuhteessa on siis tukija ja ensisijainen tuettava, joka on siis lapsi tai nuori. Mutta heidän lisäksi suhteessa olisi vielä toissijainen tuettava, joka siis on lapsen vanhempi, perhe tai huoltaja. Tukisuhte ei siis olisi kahden kauppa vaan kolmen kauppa.

9 Pohdintaa tutkielmanteko prosessista

Oli ilahduttavaa, että sain kaikkiin tutkimusongelmiini vastauksia. En usko, että kaiken kattavia vastauksia voi saadakaan, koska kyse on ihmissuhteista ja ne muotoutuvat aina omanlaisikseen. Merkityksistä oli puhetta laajasti, mutta uskon, että niitä on olemassa vieläkin laajemmin. Ja toisaalta riippuu varmaan aina keneltä siitä kysyy. Varmaankin joku, joka ei ole ollut tukisuhteessa, antaisi omasta näkökulmastaan taas aivan erilaisen merkityksen, kuin joku jolla on kokemusta asiasta. Motivaatiota kuvailtiin monipuolisesti ja kokemuksistakin oli paljon puhetta. Ehkäpä tukisuhteen edellytykset jäivät vähän irrallisiksi tai vähintäänkin suppeiksi. Tutkimusongelmaan tukisuhteen edellytyksistä tuli muutama vastaus, mutta se kuittaantui muutamalla lauseella, eikä asiaa pohdittu sen syvällisemmin. Ehkäpä se voisi kertoa siitä, mikä haastateltaville tukitoiminnassa ei ole niin tärkeää kaiken muun ohella. Mutta kaiken kaikkiaan, olen sitä mieltä, että sain kaikkiin tutkimusongelmiini vastauksia monipuolisesti.

Myös tutkielman tarkoitus tuntui toteutuvan. Haastateltavat kuvasivat kokemuksiaan monipuolisesti ja laajasti. Ehkäpä nuorimpien haastateltavien kohdalla tämä ei onnistunut niin hyvin kuin muiden kohdalla. Olisiko joku muu menetelmä ollut toimivampi heidän kanssaan? Pohdin myös sitä, että näitä kahta nuorinta haastateltavaa olisi voinut haastatella useamman kerran ja sitä kautta kartuttaa enemmän aineistoa tutkielmaani varten. Toisaalta pohdin myös sitä, että olisi voinut olla toimivampaa, jos olisin haastatellut heistä vain toista, koska minun näkemykseni mukaan haastattelu tuotti vaikeuksia erityisesti sisaruksista nuorimmalle ja hänen keskittymiselleen. Muutoin olen erittäin tyytyväinen aineistoon, jota sain. Haastateltavien puheista huokui, kuinka he nimenomaan kuvasivat toimintaa heidän omasta kokemusmaailmastaan käsin eli sellaisena kuin se heidän kokemanaan on. Tässä kohtaa tutkielman tarkoitus toteutui mielestäni erinomaisen hyvin ja haastateltavat vaikuttivat mielestäni innostuneilta ja avoimilta kertoessaan asioista.

Ajatuksenani oli myös, että tutkielman kautta syntyisi sellaista tietoa, jota Vantaan kaupunki ja Vantaan kaupungin tukihenkilö- ja tukiperhekoordinaattori voisi työssään hyödyntää. Sitä minä en voi tietenkään sanoa, miten tietoa hyödynnetään lopulta tai hyödynnetäänkö ollenkaan. Voin vain toivoa niin. Se tulee jäämään nähtäväksi, onko opinnäytetyöstäni todellista hyötyä Vantaan kaupungille ja tullaanko sitä jotenkin erityisesti käyttämään.

Tutkielmaa tehdessäni jäin pohtimaan sitä, kuinka ikä vaikuttaa antamiimme merkityksiin. Kuten aikaisemmin on käynyt ilmi, niin merkitykset annetaan omasta maailmankatsomuksesta käsin. Kun ikää on vähemmän ja kokemuksia on vähemmän, niin eihän maailmankatsomukseen voi olla vielä kovin laaja ja kehittynyt. Itselläni oli erilaisia ja eri-ikäisiä haastateltavia siksi, että he katsoisivat asioita vähän eri näkökulmista. Tulevaisuudessa voisi tietysti tehdä tutkielmia tai tutkimuksia myös sillä tavalla, että haastateltavia jakaa enemmän samankaltaisiin ryhmiin ja sitten myöhemmin voi verrata erilaisten ryhmien vastauksia toisiinsa.

Pohdin myös sitä, että kokemukset tukisuhteista olivat pääasiassa positiivisia. Haasteita oli koettu melko vähän. Johtopäätöksissä nostin esiin kysymystä siitä, että jos suurempia haasteita ilmenee, niin lopetetaanko tukisuhteet. Jatkoa ajatellen voisi haastatella myös sellaisia tukijoita, joilla on ollut useampia tukisuhteita ja näin saada lisää näkökulmaa asiaan. Toisaalta voisi olla myös oma aiheensa tutkia sitä, miksi tukisuhteet päättyvät.

Itse olin kovin vaikuttunut erityisesti tuettavan huoltajan haastattelusta ja yllättynyt myös siitä, kuinka yksi nuori tuettavista pystyi pohtimaan asioita niin monipuolisesti. Koin erityisesti näiden kahden tuettavan haastattelut todella antoisiksi. Olisikin mielenkiintoista paneutua erityisesti tuettavien ajatuksiin ja maailmaan tukisuhteista. Tutkimuksissa ja tutkielmissa, joita olen käsitellyt työssäni, oli kerätty paljon aineistoa erityisesti tukijoilta ja jonkin verran alan asiantuntijoilta. Aineistoa oli kerätty myös jonkin verran tuettavilta. Vapaaehtoistyötäkin oli tutkittu nimenomaan vapaaehtoistoimijoiden näkökulmasta ja organisoivan tahon näkökulmasta. Olisiko tarkoituksenmukaista tutkia jatkossa nimenomaan palvelun käyttäjiä, sellaisia kenelle tuki on erityisesti kohdistettu? Palveluitahan olisi mahdollisuus kehittää asiakaspalautteen ja asiakkailta saatujen tietojen perusteella laadukkaammiksi. Ja ainakin itsestäni se olisi mielenkiintoista. Lisäksi, niin kuin Helavirtakin (2012: 19) kertoi, että erityisesti lasten itse tuottamaa hyvinvointitietoa on todella vähän. Onko tutkijan helpompi tutkia alan ammattilaisia kuin esimerkiksi palvelun käyttäjiä ja asianosaisia, kokemusasiantuntijoita?

Oman oppimisen ja ammatillisen kasvun kannalta opinnäytetyön tekemisestä on ollut minulle hyötyä. Erityisesti olen päässyt paneutumaan yhteen lastensuojelun tukimuotoon syvällisemmin kuin kouluaikoina. Erityisen ilahtunut olin haastatteluiden kulusta, koska ne tuntuivat menevän mukavasti ja olivat minun mielestäni oikein antoisia. Itsekin kun toimin tukihenkilönä, niin pääsi kuulemaan vertaiskokemuksia ja myös tuettavien ajatuksia ja kokemuksia. Koen tämän opinnäytetyön saaneen minut pohtimaan myös omaa olemistani ja rooliani tukihenkilönä. Myös tämän kaltaisten haastatteluiden tekeminen oli minulle uutta ja nyt olen monta haastattelukokemusta rikkaampi.

Jos haastatteluita muuten ajattelee, olisi ehkä pitänyt ensin testata teemahaastattelun runkoa ennen kuin lähdin tekemään oikeita haastatteluita. Olin lukenut laadullista tutkimusta käsittelevästä kirjallisuudesta sen olevan usein kannattavaa, mutta jotenkin se unohtui matkan varrella. Taisin olla niin haastatteluiden imussa ja innoissani menossa niitä tekemään. Onneksi teemahaastattelu kuitenkin mahdollistaa keskustelevan ilmapiirin ja asioihin palaamisen. Toisaalta haastateltavilta tuli myös paljon asiaa teemojen ulkopuolelta.

Kaiken kaikkiaan omasta näkökulmastani kokemus ja prosessi olivat aika ajoittaisesta rankkuudestaan huolimatta oikein antoisia. Olen nyt monta kokemusta ja tiedonjyvää rikkaampi. Tämän opinnäytetyön tekeminen on edistänyt ammatillista kasvuani. Se kuitenkin jatkuu vielä, mutta tämän jälkeen uudenaikaisissa ja -tyyppisissä haasteissa työelämässä.

Lähteet

Ahonen, R. ja Lohtaja- Ahonen, S. 2011. Palaute kuuluu kaikille. Infor: Ajankohtainen kirjasarja ammattilaisille. Kopijyvä Oy.

Anttila, K., Anttila, M., Juote, A., Ruokolainen, R., Oksanen, J. 2010. TUEXI- Alueellinen Nuorten Tukihenkilötoiminta 2007- 2010 loppuarviointi. Kehityspiikin julkaisut. Viitattu 7.11.2012. Saatavissa <http://www.kehityspiikki.fi/julkaisut/TUEXI-loppuarviointi-julkaisuihin-Kehityspiikki.pdf>.

Erityishuoltojärjestöjen liitto Ehjä Ry. 2005. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja, toim. Korhonen, A.

Eskola, J. Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Osuuskunta Vastapaino.

Euroopan unionin neuvoston päätös- aktiivista kansalaisuutta edistävän vapaaehtoistyön Euroopan teemavuodesta (2011). 2009. Euroopan unionin oikeuslottuvillasi. Viitattu 19.12.2012. Saatavissa <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32010D0037:FI:NOT>.

Hakkarainen, P. KansalaisAreena Ry: Vapaaehtoistoiminta. Viitattu 19.12.2012. Saatavissa <http://www.kansalaisareena.fi/index.php?sivu=tovapaaehttoim>.

Halttunen- Sommardahl, R., Linna, E. 2007. Helsingin kaupungin sosiaaliviraston selvityksiä 2007:4 - Vapaaehtoistyö sosiaaliviraston näkökulmasta. Helsinki: Sosiaali- ja terveydenhuollon tietopalvelu.

Heino, T. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehitysehdotukset: selvitys lastensuojelun kehittämishelmalle. Stakesin verkkojulkaisut. Viitattu 7.4.2012. Saatavissa <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/tyopaperit/T9-2008-VERKKO.pdf>.

Heino, T. 2007. Stakesin verkkojulkaisut. Keitä ovat uudet lastensuojelun asiakkaat? Tutkimus lapsista ja perheistä tilastolukujen takana. Stakes työpapereita. Viitattu 23.4.2012. Saatavissa <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/tyopaperit/T30-2007-VERKKO.pdf>.

Helavirta, S. 2012. Talentia- lehti Sosiaalityöntutkimuksen seura. Tutkiva sosiaalityö. Raitakari, S., Valokivi, H. (Toim.) Lapset hyvinvointikyselyjen vastaajina - haasteita, pulmia ja mahdollisuuksia. Viitattu 21.12.2012. Saatavissa <http://www.sosiaalityontutkimuksenseura.fi/Tutkiva%20sosiaalityo/tutkivasosiaalityo2012.pdf>.

Hujala, A., Puonti, A. ja Saarnio, T. (toim.) 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportti. Viitattu 20.4.2012. Saatavissa <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/>.

Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportti. Viitattu 21.4.2012. Saatavissa <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/>.

Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportti. Viitattu 21.4.2012. Saatavissa http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/tukihenkilo_tai_tukiperhe/.

Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportti. Viitattu 18.4.2012. Saatavissa http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mita_on_lastensuojelu/.

Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportti. Viitattu 18.4.2012. Saatavissa <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mitaonlastensuojelu/arvojaperiaatteet/>.

Lastensuojelulaki 13.4. 2007/417.

Lapsiperheen tukihenkilö. Pelastakaa lapset ry. Viitattu 23.4.2012. Saatavissa <http://www.pelastakaa lapset.fi/toiminta/lastensuojelutyo/tukihenkilotoiminta/lapsiperheen-tukihenkilo/>.

Lapsiperheiden tukihenkilötoiminta: Lapsiperheen tukihenkilö. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 23.4.2012. Saatavissa <http://www.mll.fi/perheille/tukihenkilot/>.

MTV3: Huomenta Suomen lähetys 28.11.2011. Sadat lapset jonottavat paikkaa tukiperheessä. Viitattu 10.9.2012. Saatavissa <http://www.katsomo.fi/search.do?treeld=33992&keywords=sadat%20lapset%20jonottavat>.

Oravansaari, T. Pessi, A B. 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY: n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Raha- automaattiyhdistys.

Pohjois- Savon lastensuojelun kehittämissyksikkö 2012. Lastensuojelun perhehoidon ja tukiperhetoiminnan toimintaohjesuositus vuonna 2012. Viitattu 2.1.2013. Saatavissa http://www.pslastensuojelu.fi/ohjeistus/Lastensuojelun_perhehoidon_ ja_tukiperhetoiminnan_toimintaohjesuositus.pdf.

Sarjakivi, H. 2000. Tukea elämänhallintaan? Tukiperhepalvelun merkitys lastensuojelun asiakkaille. Erytispedagogiikan pro gradu- tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Sosiaalihuolto Suomessa. 2006. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu. Helsinki. Viitattu 10.9.2012. Saatavissa http://www.stm.fi/julkaisut/esitteita-sarja/nayta/-_julkaisu/1059247.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Södör, U. 1997. Tapaustutkimus tukihenkilötoiminnasta pienen pojan kanssa. Jyväskylän yliopisto: Yhteiskuntapolitiikan pro- gradu tutkielma. Viitattu 2.12.2012. Saatavissa <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/12777/544.pdf?sequence=1>.

Taskinen, S. 2007. Lastensuojelulaki (417/2007) Soveltamisopas. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus ja kehittämiskeskus.

Toivonen, V- M. ja Asikainen, R. 2001. Usko tai Älä- NLP Ajattelukirja 1. Gummerus kirjapaino: Jyväskylä.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2002. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen. Hyvä tieteellinen käytäntö- ohje 2002. Viitattu 8.5.2012. Saatavissa http://www.tenk.fi/hyva_tieteellinen_kaytanto/Hyva_Tieteellinen_FIN.pdf.

Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta. Vantaan kaupunki. Viitattu 7.4.2012. Saatavissa http://www.vantaa.fi/fi/osallistu_ ja_vaikuta/vapaaehtoistoiminta/nuorten_parissa.

Vanhatalo, P. 2010. Lastensuojelun tukihenkilötoiminta Helsingin sosiaalivirastossa PPT- dokumentti. Viitattu 17.3.2012. Saatavissa <http://www.ehja.fi>.

Yeung, A B. 1999. Valmius vapaaehtoistyöhön. Tutkimus Pelastusarmeijan mainoskampanjan innoittamista vapaaehtoistyöntekijöistä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Yleissopimus lapsen oikeuksista. Finlex: Valtiosopimukset 1991. Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta [verkkodokumentti; viitattu 18.4.2012.] Saatavissa <http://www.finlex>.

Yle: n uutiset. 2012. Porvoon kaupunki etsii tukihenkilöitä nuorille aikuisille. Helsinki. Julkaistu 29.2.2012. Viitattu 17.3.2012. Saatavissa http://yle.fi/uutiset/porvoon_kaupunki_etsii_tukihenkiloita_nuorille_aikuisille/5066484.

Liitteet

Liite 1. Teemahaastattelun teemat

- Toiminnan aloitus

Milloin, miksi, miten? Suhteen käynnistyminen ja alun kehitys.

- Motivaatio

Mikä motivoi aloittamaan toiminnan? Mikä motivoi pysymään toiminnassa mukana? Millä tavalla motivaatio vaihtelee? Mikä edistää tai syö motivaatiota? Mistä löytää motivaatiota tarvittaessa?

- Tukisuhde ja kokemukset

Prosessi ja tukisuhteen eteneminen. Millainen tukisuhde on? Millaisia kokemuksia on tukisuhteesta ja tukisuhteessa olemisesta?

- Tukisuhde molempien osapuolten näkökulmasta

Mitä tukisuhteen osapuolet saavat toiminnasta? Mitä ajattelet suhteen toisen osapuolen ajattelevan suhteestanne?

- Merkitykset, millaisia ja kenelle?

Millaisia merkityksiä toiminnalla on sinulle? Millaisia merkityksiä toiminnalla on suhteen toiselle osapuolella? Millaisia merkityksiä antaisit suhteellenne?

Liite 2. Saatekirje

Hei,

Olen viimeisen vuoden sosionomi opiskelija Laurea- ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyötä tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnasta. Opinnäytetyöni työni teen tutkimuksena ja toteutan sen laadullisin tutkimusmenetelmin eli tässä tapauksessa haastattelemalla mukana olevia toimijoita; niin tukijoita kuin tuettaviakin. Tarkoitukseni on tutkia tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan merkitystä niin tukijoille kuin tuettavillekin tarkastelemalla tukisuhteita ja tukisuhteen osapuolten motiiveja. Tavoitteenani on, että opinnäytetyöni julkaistaan 2013 maaliskuussa. Opinnäytetyö julkaistaan ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden ja julkaisujen julkaisuarkistossa, Theseuksessa, verkossa. Lisäksi valmiista opinnäytetyöstä luovutetaan kopio Vantaan kaupungin käyttöön ja valmis työ esitellään avoimessa seminaarissa koulumme tiloissa.

Aihe on lähellä sydäntäni, koska olen kiinnostunut lastensuojelutyöstä ja toimin itsekin tukihenkilönä. Olisin kiitollinen panoksestasi opinnäytetyöhöni haastattelun merkeissä. Tarkoituksena on nauhoittaa haastattelut ja tämän jälkeen litteroida (purkaa/ kirjoittaa paperille) koko haastattelu. Opinnäytetyöni ei tule sisältämään mitään tunnistetietoja haastateltavista. Nauhoitetut haastattelut säilytetään kotonani siihen asti, että ne on saatu litteroitua. Kukaan muu ei kuule nauhoitettua haastattelua, eikä nauhalle tarvitse kertoa omaa nimeään. Litteroinnin jälkeen nauhat hävitetään tuhoamalla.

Tutkijana tarvitsen kirjallisen suostumuksen haastatteluun (alle 18- vuotiaalta huoltajan suostumus) ja haastattelutietojen käyttämiseen tutkimuksessani. Tässä paperissa kysytyjä henkilötietoja ei luovuteta eteenpäin ulkopuolisille, eikä ole yhdistettävissä tutkimuksesta saatuihin tuloksiin. Kirjalliset suostumukset haastatteluun säilytetään Vantaan kaupungin tukihenkilö- ja tukiperhekoordinaattorilla Jari Hongalla.

Kyselyt ja lisätiedot:

Mirka Ruokonen p. 0400 637 384

mirka.ruokonen@laurea.fi

Kiitos panoksestasi ja suostumuksestasi haastatteluun!

Nimi: _____

Rastita oikea vaihtoehto

- Suostun omasta tahdostani opiskelija Mirka Ruokosen haastateltavaksi ja haastattelua voi käyttää em. tutkimuksen materiaalina ____

- En suostu haastateltavaksi ____

Aika ja paikka

Haastateltavan/ huoltajan allekirjoitus
